

Prezident İlham Əliyev IV "ADEX" və XIII "Securex Caspian" sərgiləri ilə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 6-da Bakı Ekspo Mərkəzində keçirilən IV Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə "ADEX" və XIII Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasetmə "Securex Caspian" sərgiləri ilə tanış olub.

Müdafiə naziri Zakir Həsənov, müdafiə sənayesi naziri Mədət Quliyev və Türkiyənin Baş qərargah rəisi Yaşar Güler dövlətimizin başçısına sərgi haqqında məlumat verərək, builki sərgidə dünyanın 30-a yaxın ölkəsindən 200-dən artıq şirkətin iştirak etdiyini bildirdilər.

Sərginin xüsusi əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, o, Azərbaycanın ikinci Qarabağ müharibəsində qazandığı şanlı Zəfərdən sonra ilk dəfə təşkil olunur. Sərgidə Azərbaycan Ordusunun Qələbəsində müstəsna rol oynamış ölkənin hərbi-sənaye kompleksinin gücü və qüdrəti, müasir silahlar nümayiş olunub.

Qeyd edilib ki, "ADEX" müdafiə sərgisinin iştirakçıları arasında Türkiyə, Rusiya, İran, Bolqarıstan, Çin, Fransa, İtaliya, Niderland və digər ölkələrin müdafiə sektorunun aparıcı şirkətləri var. Bu il ilk dəfə İordaniyadan olan şirkətlər, ümumilikdə isə 8 ölkə milli stendləri ilə sərgiyə qatılıb. Bir çox ölkələr öz milli ekspozisiyalarının sahələrini böyütdülər.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin pavilyonunda nümayiş etdirilən hərbi məmulatlara baxıb. Milli Təhlükəsizlik Qüvvələrinin ehtiyaclarını ödəmək üçün müdafiə təyinatlı məmulatların, döyüş sursatlarının, zirehli hərbi texnikanın və digər vasitələrin yaradılması, istehsalı, təkmilləşdirilməsi, təmiri, utilizasiyası, idxalı, ixracına və xarici bazarlarda satışına cavabdeh olan nazirliyin pavilyonlarında son illərdə ölkəmizdə istehsal olunan yüngül və ağır hərbi texnikalar nümayiş çıxarılıb. Döyüş kəşfiyyat texnikası, çoxməqsədli, kəşfiyyat və zərbə pilotsuz uçuş aparatları, müxtəlif çaplı atıcı silahlar, mühəndislik texnikaları və digər hərbi texnikalar sərginin maraqlı doğuran eksponatları sırasında yer alıb.

Müdafiə sənayesində ən müasir və qabaqcıl texnologiyalardan geniş istifadə edən qardaş Türkiyə sərgidə 42 şirkət ilə təmsil olunub. Bu şirkətlərdən biri olan "HAVELSAN" müdafiə, təhlükəsizlik və IT sahələrində texnologiyaları inkişaf etdirməklə yanaşı, həm

də özünün yüksək texnologiyalı proqram həllərini hazırlayır və simulyatorlar istehsal edir. "HAVELSAN", həmçinin yeni nəsillə texnologiyalar, xüsusilə də süni intellektlə əlaqəli məhsullar, layihələr və sistemlər hazırlayır. Prezident İlham Əliyev şirkətin məhsulları ilə tanış olub.

Dövlətimizin başçısı Pakistan İslam Respublikasının pavilyonlarına baxıb. Sərgidə təmsil olunan "Pakistan Ordnance Factories" (POF) şirkəti beynəlxalq standartlara uyğun geniş çeşiddə silah-sursat istehsal edən ən böyük dövlət müdafiə sənayesi kompleksidir. Pakistan Silahlı Qüvvələrinin və hüquq-mühafizə orqanlarının aparıcı təchizatçısı olmaqla yanaşı, POF dünyanın bir çox ölkəsinə məhsul ixrac edir.

Bundan başqa, sərgidə iştirak edən Qlobal Sənaye və Müdafiə Həlləri (GIDS) şirkəti çoxşaxəli hərbi təbiiqlər üçün məhsullar təklif etməklə, Pakistanın ən böyük müdafiə istehsalat bölmələrini, əsas tədqiqat və inkişaf fəaliyyətlərinin mərkəzini təmsil edən dövlətə məxsus ilk müdafiə konqlomeratıdır. GIDS şirkəti tədqiqat və inkişaf fəaliyyətlərinə böyük məbləğdə sərmayə yatırır, Pakistana yüksək texnologiya sahələrində aparıcı investor edir.

Türkiyənin sərgidə təmsil olunan pilotsuz uçuş aparatı istehsalçısı olan "Lentatek" pilotsuz sistemlər sahəsində uğurlar əldə etmiş şirkətlərdən biridir. Dövlətimizin başçısına şirkətin istehsalı olan pilotsuz uçuş aparatları, hidrogen və yanacaq texnologiyaları, kosmik texnologiyalar və digər istehsalat sahələri barədə də məlumat verilib.

Platformada Türkiyənin "Turkish Aerospace" texnologiya mərkəzi, "Roketsan" "ASSAN", "Aselsan" şirkətləri, "Dearsan" gəmiqayırma və gəmi təmiri zavodu da təmsil olunub.

Dövlətimizin başçısı İspaniyanın sərgidəki pavilyonu ilə tanış olub. Pavilyonda təmsil olunan "Indra" şirkəti dünyanın aparıcı mühəndislik şirkətlərindən biridir və rəqəmsal sənayedə liderdir. Radar, elektron müdafiə, idarəetmə və kommunikasiya texnologiyaları üzrə ixtisaslaşmış şirkət öz sistemlərində süni intellekt və virtual realıqdan istifadə edir.

Prezident İlham Əliyev İran İslam Respublikasının pavilyonuna da baxıb. Qeyd olunub ki, İran Aviasiya Sənaye Təşkilatı (IAIO) bu ölkənin mülki və hərbi aviasiya sənayesini planlaşdırmaq, nəzarət və idarə etmək məq-

sədilə 1966-cı ildə yaradılmış dövlət korporasiyasıdır. Şirkət təyyarə və aerokosmik məhsullar istehsal edir.

Sərgidə məlumat verilib ki, Azərbaycanın Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin Milli Aerokosmik Agentliyi müdafiə təyinatlı məmulatların - pilotsuz uçuş aparatlarının, kəşfiyyat-patrol maşınlarının, döyüş modullarının, müxtəlif növ simulyasiya sistemlərinin işlənilməsi, ölkəmizin güc strukturlarının tələblərinə uyğun modernləşdirilməsi, seriyalı istehsalın təşkili və ixracı istiqamətində fəaliyyət göstərir.

Fəaliyyət illəri ərzində ölkə daxilində və xaricində bir sıra layihələr həyata keçirən, hazırda işğaldan azad edilən Qarabağda mina və partlamamış hərbi sursatlardan təmizləmə əməliyyatlarını aparan Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) da sərgidə fəal təmsil olunub. Dövlətimizin başçısı Azərbaycan Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin "AZAD Sistemlər" müəssisəsinin istehsal etdiyi hərbi texnika ilə tanış olub.

İsrailin milli pavilyonlarında nümayiş edilən eksponatlarla tanış olan Prezident İlham Əliyevin diqqətinə çatdırılıb ki, müdafiə, aerokosmik və kommersiya bazarlarında lider olan İsrail Aerokosmik Sənayesi milli müdafiə və təhlükəsizlik problemlərini həll etmək üçün ən müasir texnologiyadan və onilliklər ərzində sübut edilmiş döyüş təcrübəsindən istifadə edir.

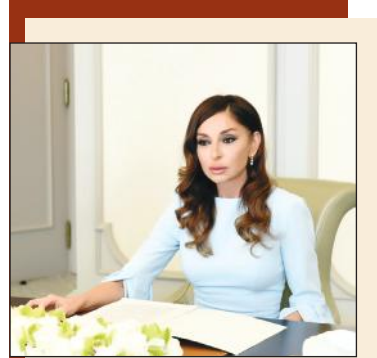
Dövlətimizin başçısı, həmçinin Çin Xalq Respublikasının, Qazaxıstanın və Bolqarıstan Respublikasının pavilyonu ilə tanış olub.

"ADEX-2022" sərgisində Rusiya Federasiyasının 13 şirkəti, Ukraynanın "Motor Sich" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti də fəal iştirak edib.

Prezident İlham Əliyev Bakı Ekspo Mərkəzinin daxili pavilyonlarındakı stendlərlə tanışlıqdan sonra mərkəzin qarşısında nümayiş etdirilən hərbi məhsullara və texnikalara baxıb.

Qeyd edək ki, üç gün davam edən "ADEX" və "Securex Caspian" sərgiləri üçün geniş işgüzar proqram hazırlanıb.

Beləliklə, IV Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə "ADEX" və XIII Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasetmə "Securex Caspian" sərgiləri beynəlxalq hərbi-texniki əməkdaşlıq sahəsində ən müasir silahların nümayişi və yeni müqavilələrin bağlanması üçün əla platforma kimi diqqət mərkəzində olub.

Vətənə sonsuz məhəbbət, xalqına təmənnsiz xidmət, dövlətə sədaqət nümunəsi

səh. 2 ⇨

Varşava Böyük Kahinlər Seminariyasının rektoru Voyçex Bartkoviçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti AMEA Rəyasət Heyətində olub

səh. 3 ⇨

Azərbaycan alimlərinin yeni texnoloji həlli Vyetnamın neft yatağında sınaqdan keçirilib

səh. 6 ⇨

Görkəmli vulkanoloq, professor Adil Əliyev: "Vulkan landsaftı gələcək nəsillər üçün qorunub saxlanılmalıdır"

səh. 7 ⇨

Vətənə sonsuz məhəbbət, xalqına təmənnasız xidmət, dövlətə sədaqət nümunəsi

Milli dövlətçilik institutunun strateji-ideoloji strukturunu formalaşdıran, öz xalqının hər hansı mürəkkəb və taleyüklü mərhələsində sabit inkişafını təmin edən həmin ölkənin lider rəhbəridir. XX əsrin II yarısından sonra ölkəmizin tarixində müstəsna yeri və rolu olan, milli dövlətçilik institutunu qurub-yaradan Ulu Öndər - dünya səviyyəli siyasətçi və dövlət xadimi Heydər Əliyev oldu. O, adı Azərbaycan dövlətçilik tarixinə qızıl hərflərlə yazılan dövlət başçısı, xilas-kar Xalq Lideridir. Ulu Öndər məktəbinin universal yetirməsi, pragmatik məntiqli və islahatçı Prezident İlham Əliyev XXI əsr Azərbaycanının qalib Ali Baş Komandan Lideridir. Ulu Öndərin milli idarəçilik məktəbinin bir önəmli yetirməsi də ölkənin Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri, UNESCO-nun və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri milli mədəniyyətimizi dünyada tanıdan xanım Mehriban Əliyevadır. Ölkənin birinci xanımı bütün mütərəqqi keyfiyyətləri - mötəbər mövqeyi və humanist xeyirxahlıq nüfuzu ilə Azərbaycanın Birinci qadın lideri, ali statuslu rəhbərdir.

Prezident İlham Əliyevin söylədiyi kimi: "Mehriban Əliyeva çox peşəkar, bilikli, təcrübəli, prinsipial bir insandır, eyni zamanda çox xeyirxah bir insandır və təsadüfi deyil ki, Azərbaycan xalqı ona çox böyük rəğbətə, sevgi ilə yanaşır".

Xanım Mehriban Əliyeva əsil-nəsilli, ziyalı ailədə doğulub-böyümüş, mükəmməl təlim-tərbiyə almışdır. Gənc yaşından Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi dövlət xadiminin ailəsində mənimlədiyi siyasi təlim və əhatəli sosial-mədəni baxış, akademik Zərifə xanım Əliyevadan əxz etdiyi ictimai-mədəni davranış, insani nəciblik və mərhəmət, gürkəmli yazıçı Mir Cəlal və ustad jurnalist Nəsir İmanquliyev babalarından görüb-götürdüyü milli ziyallıq düşüncəsi, akademik Arif Paşayev və professor Aida İmanquliyeva valideynlərindən aldığı nümunəvi ailə tərbiyəsi Mehriban xanım Əliyevanın illər boyu formalaşan ictimai-siyasi-mədəni təməli olmuşdur.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın qadın lider olaraq formalaşması və yüksəlməsi həm daxili istedadı, bacarığı, mükəmməl təhsili, pragmatik zəkası, həm də taleyinə yazılmış Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi böyük stratejinin həyat və siyasət məktəbindən yetərli dərəcə almışdır. Azərbaycanın Birinci Xanımının düşüncəsində "Ulu Öndər Heydər Əliyev müdrik, güclü, cəsarətli, nəhəng intellektə və yenilməz iradəyə malik olan insan idi. Eyni zamanda onun ailə üzvü olaraq demək istərdim ki, o, çox xeyirxah, mərhəmətli və humanist insan idi. Adi insanla münasibətdə o, çox sadə və ədalətli idi".

Xanım Mehriban Əliyevanın Birinci vitse-prezidentliyə təyin olun-

ması 1918-ci il AXC-nin qadınlara seçib-seçilmək hüququnun verilməsindən qaynaqlanan ənənənin davamı olaraq, Ulu Öndər Heydər Əliyevin dövlət qadın siyasətinin uğurla həyata keçirilməsi, Prezident İlham Əliyevin imzaladığı "Gender bərabərliyinin təminatı" Qanununun reallaşdırılması yönündə Azərbaycan gender siyasətində tarixi bir hadisə oldu. Xanım Mehriban Əliyevanın istər ölkəmizdə, istərsə də beynəlxalq aləmdə qazandığı nüfuz, ölkənin yüksəlişi, eləcə də Qarabağın dirçəlişi və yenidən qurulma prosesində pragmatik dəstəyi, sosial mədəni tərəqqidə işgüzar mövqeyi, onun Ulu Öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik institutunun sadıq və bacarıqlı yetirməsi olduğunu təsdiq etmişdir.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva "Həyat dərəsi" məqaləsində ümummilli lider Heydər Əliyev məktəbinin mükəmməlliyi ilə bağlı söyləyir: "Heydər Əliyev dərslərinin mahiyyətini onun həmyaşıdları bu gün də öyrənirlər. Heydər Əliyev tarix salnaməsinin XX əsr üçün taleyüklü səhifələrinin iştirakçısı, yaradıcısı, aparıcısı, 30 ildən artıq Azərbaycanın məsuliyyətini öz çiyinlərində daşıyan, onu bir dövlət və millət kimi tarixin sınaqlarından çıxaran vətəndaş, şəxsiyyət, liderdir. Vətənin - Azərbaycanın taleyi onun adı, taleyi ilə əbədi olaraq bağlıdır".

Xanım Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondu dünyada çoxmiqyaslı, xeyirxah fəaliyyəti ilə seçilən, böyük layihələrə imza atan vətəndaş cəmiyyəti qurumudur. Ulu öndərin adını, onun ideya və əməllərini daşıyan ölkədə və dünyada səhiyyə, təhsil, elm, mədəniyyət, mənəviyyat sahəsində müxtəlif səpkili tədbirləri gerçəkləşdirməklə, dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində ictimai qurum kimi bir nüfuz qazanmışdır.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Azərbaycan adət-ənənələrinə hörmət, diqqət və sayğı ilə yanaşmaqla zəmanəsinin bir ali

rəhbər xarakterini əks etdirir. Onun çoxşaxəli və effektiv fəaliyyəti, nəinki qadınlar üçün, həm də gənc qızlar üçün nümunədir və ali dəyərlərə söykənir.

Xanım Mehriban Əliyeva Azərbaycan xalqı və dövlətinin maraqlarını beynəlxalq aləmdə təbliğ etməklə yanaşı, müasir Azərbaycan qadınının ictimai-siyasi obrazını da dünyaya tanıdır. Azərbaycanın Birinci xanımı ölkəmizin siyasi-iqtisadi, sosial-ictimai, mədəni-mənəvi tərəqqisində xüsusi yeri, xidmətləri olan, hazırda dünyada öz sözü, sanballı nüfuzu olan Lider Qadın örnəyidir.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva XXI əsr Azərbaycanda hakimiyyət və idarəçilik institutunun formalaşmasında çoxyönlü fəaliyyət istiqaməti ilə dünyada tanınan siyasi-mədəni dövlət xadimidir. Azərbaycan dövlətçilik tarixinə onun adı modern qadın rəhbər, fenomen qadın lider kimi yazılmışdır.

Xanım Mehriban Əliyeva fenomeninin digər bir önəmli göstəricisi isə onun Şərq milliliyini Qərb modernliyi ilə qovuşduraraq, çoxsaylı bəşəri layihələrin həyata keçirilməsi təşəbbüslərini reallaşdırmasıdır.

Azərbaycanda Birinci vitse-prezidentlik institutu təsis olunarkən bu vəzifəyə ilk dəfə Xanım Mehriban Əliyevanın təyinatı ilə həm Azərbaycan, həm də dünya gender siyasəti tarixinə səviyyəli "Xanım Əliyeva" ad-soyadı daxil oldu. Bu təyinat siyasi platformada, idarəçilik strukturunda və gender ölçüsündə Azərbaycan qadınının liderlik imkanlarının qəbul edilməsi və təsdiqlənməsi idi.

Xanım Mehriban Əliyeva müstəqil Azərbaycanda "Qadın lider" fenomeninin, idarəetmədə "Qadın rəhbər" obrazının gender siyasi mədəniyyəti qanunauyğunluğunu təcəssüm etdirmişdir. Onun bilavasitə təşəbbüsü ilə paytaxtın və respublikanın əksər yerlərinin, işğaldan azad olunmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi zonalarının, mədəni tariximiz Şuşanın memarlıq

simasının modernləşməsi, yenilənməsi, dünyanın müasir, baxımlı, yaşamaq, gəzməli, görməli turizm şəhər və rayonlarına çevrilməsi Prezident İlham Əliyev modern XXI əsr Azərbaycanının inkişaf gerçəklikləridir. Birinci vitse-prezidentin ölkə rəhbəri İlham Əliyevin modernləşmə və hərtərəfli tərəqqi xəttinə dəstəyi, bu sahədə xidmətləri danılmazdır. Əsrlərdən gələn Azərbaycan muğamının, milli aşıq musiqisinin, xalçaçılıq kimi xalq sənətinin və digər mədəni tendensiyaların yenidən dirçəlməsi, bu tarixi irslərimizin dünyaya tanıtılması Xanım Mehriban Əliyevanın humanist fəaliyyəti ilə bağlıdır. "Eurovisiya" müasir musiqi müsabiqəsi, Avropa və İslam ölkələri idman oyunları və s. müxtəlif musiqi və idman yarışlarının reallaşmasında Birinci xanımın gərgin əməyi, yorulmaz zəhməti, təşkilatçılıq istedadı bütün dünyada yüksək dəyərləndirilmişdir.

Birinci vitse-prezident fəaliyyətində, əsasən, irimiqyaslı tarixi layihələri inamla, ardıcılıqla gerçəkləşdirməkdədir: əvvəla, ölkənin sosial-iqtisadi-siyasi inkişaf kursu ilə bağlı kompleks layihələrin uğurla həyata keçirilməsində yaxından iştirakla; ikincisi, müstəqil respublikamızın kompleks ictimai-mədəni, sosial-humanitar bir "Azərbaycan modeli" olaraq üzə çıxarılıb dünyada tanıtılmasında dövlət siyasətinə dəstək verməklə və üçüncüsü həssas və diqqətçil qadın Rəhbər olaraq doğma Vətəninin ağır məqamlarında - istər Aprel döyüşləri, istər Vətən müharibəsi zamanı, istərsə də ağır COVID-19 pandemiyası dövründə Azərbaycan xalqının həmdəmi, doğması kimi ümid yerinə çevrilməklə.

Birinci vitse-prezidentin "Sizin Mehriban" imzası ilə xalq müraciətlərindəki səmimiyyət, vətənsəverlik, qayğıkeşlik duyğusu hər bir Azərbaycan vətəndaşına onu bir daha yaxınlaşdıraraq sevdirdi və "Bizim Mehriban xanım" adı milyonlarla qəlbə sevgi ilə yazıldı.

Azərbaycanın Birinci xanımı Aprel döyüşləri şəhidlərinə Heydər məcidində ehsan verərək içəri örpəklə daxil olaraq şəhid ana, bacı və qızları ilə bir sırada əyləşib onların dərdlərinə şərik çıxması ilə Vətən yolunda qurban gedənlərə hörmət və qayğını ən yüksək səviyyədə ifadə edirdi. Yaxud Ali Baş Komandan İlham Əliyev və Vətən müharibəsi qaziləri ilə görüşdə onlara "Mən fəxr edirəm ki, Azərbaycanın belə oğulları var, mənim belə qardaşlarım var" səmimi müraciətində, bu ali ehtiramda, övlü ünsiyyətdə mərhəmətli bir ana ürayinin qayğıkeş bir siyasi xadimin milli xarakteri inikas olunurdu.

Azərbaycan vətəndaşlarının ölkənin birinci xanımına məhəbbəti də danılmazdır. Bu məhəbbəti Mehriban xanım Əliyeva "Mən hər bir azərbaycanlının Prezidentiyəm" söyləyən dövlət başçısı İlham Əliyevin məntiqi ilə yanaşsaq "hər bir azərbaycanlının istək və maraqlarına yaxın olması" ilə qazanmışdır. Xeyirxahlıq onun amalında, şəfqət mənəviyyatında, dövlətçiliyə sədaqət əqidəsindədir. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva xarizmatik obrazı, cazibədar siması, modern düşüncəsi ilə Azərbaycanda hər bir ailənin sevgili övlədidir.

Xanım Mehriban Əliyeva, eyni zamanda, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin Birinci müavini, İqtidar partiyasının lideri, Prezident İlham Əliyevin dayanıqlı islahatçılıq, hərtərəfli tərəqqi və yeniləşmə kursunda, azad Qarabağın bərpasında Birinci vitse-prezidentin də güclü dövlət rifahlı cəmiyyət prioriteti istiqamətinin fəaliyyəti önəmli yer tutur. "İnkişaf məqsədimizdir" hədəfini və "Modern Azərbaycan modeli"ni məqsədyönlü fəaliyyəti ilə gerçəkləşdirən, adı Azərbaycan tarixinə qalib dövlət başçısı kimi yazılan İlham Əliyevin sadıq silahdaşı, yeniləşən və Qarabağda zəfər çalan Azərbaycan dövlətinin ikinci ali Rəhbəridir.

"Tanrı Azərbaycanı qorusun" söyləyən, xalqın sevimlisinə çevrilən Xanım Mehriban Əliyeva özü isə Ulu Öndər Heydər Əliyev dövlətçilik siyasətinin uğurla davam etdirilməsində, Prezident İlham Əliyevin "Güclü Azərbaycan" modelinin gerçəkləşdirilməsində rolu və mövqeyi olan, modern Azərbaycan qadını obrazını ölkəmizdə və beynəlxalq aləmdə parlaq surətdə canlandıran, adı dünya gender tarixinə yazılan bəşəri humanizm daşıyıcısı fenomen ictimai-siyasi xadimidir.

Fikrimi Birinci vitse-prezidentin məntiqli kəlamı ilə bitirmək istəyirəm: "Bizim vahid arzumuz Qarabağ şikəstəsini Qarabağda eşitməkdir".

Bizim Mehribanımız Xanım Rəhbər, Uca Tanrı bizə sizin bu arzunuzu qismət etdi. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın Şanlı Ordusu Qarabağda Zəfər çaldı, Şuşada "Qarabağ" sədəsi səsləndi.

Rəna MİRZƏZADƏ
AMEA-nın Fəlsəfə və
Sosiologiya İnstitutunun şöbə
müdiri, fəlsəfə elmləri doktoru,
professor

Varşava Böyük Kahinlər Seminariyasının rektoru Voyçex Bartkoviçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti AMEA Rəyasət Heyətində olub

Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Respublikasının Polşa Respublikasındakı Səfirliyi və "Həyat sözü" Xristian Dini icmasının birgə təşkilatçılığı ilə Varşava Böyük Kahinlər Seminariyasının rektoru Voyçex Bartkoviçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Azərbaycandakı xristian dini məbədləri, polyak mirası və icması ilə tanışlıq məqsədilə 7-14 sentyabr 2022-ci il tarixlərində ölkəmizdə səfərdədir.

Nümayəndə heyəti sentyabrın 7-də AMEA Rəyasət Heyətində olub.

Görüşdə AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, eləcə də Polşa-Azərbaycan ədəbi əlaqələrini tədqiq edən azərbaycanlı alimlər iştirak ediblər.

Əsas məqsəd AMEA Rəyasət Heyətinin inzibati binası ilə tanışlıq və Azərbaycan-Polşa münasibətlərini, elmi əlaqələrini araşdıran alimlərlə görüşün keçirilməsi olub.

Qonaqları müşayiət edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin apardığı məqsədyönlü siyasət nəticəsində ölkəmizdə bütün sahələrin inkişafına nail olunduğunu diqqətə çatdırıb. O, Azərbaycanın dünyanın bir çox ölkələri ilə dostluq münasibətləri qurduğunu deyərək Polşa Respublikasının da bu ölkələr arasında yer aldığını, əməkdaşlıq əlaqələrinin yüksələn xətlə inkişaf etdiyini bildirib. Azərbaycan-Polşa ədəbi əlaqələrinin zəngin tarixi olduğunu söyləyən vitse-prezident Ədəbiyyat İnstitutunun Dünya ədəbiyyatı və komparativistika şöbəsində Polşa ədəbiyyatının dərinləşdirilməsi tədqiqatı vurğulayıb.

Akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycanda ilk dəfə səfərdə olan nümayəndə heyətini Rəyasət Heyətinin inzibati binası ilə yaxından ta-

nış edib, binanın inşa olunma tarixi haqqında ətraflı məlumat verib. Alim vaxtilə İsmailiyyə sarayı adlandırılan bu binanın əsasının tanınmış Azərbaycan milyonçusu Musa Nağıyev tərəfindən 1907-ci ildə qoyulduğunu və binanı dünyadan erkən köçən oğlu İsmayılın xatirəsinə tikdirdiyini qonaqların nəzərinə çatdırıb. Bildirib ki, Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyəti üçün nəzərdə tutulmuş binanın layihəsini polyak memarı, mülki mühəndis İosif Ploşko hazırlayıb.

Vitse-prezident sentyabrın ortalarında Varşavada keçiriləcək beynəlxalq konfransda 15 nəfər azərbaycanlı alimin ölkəmizi təmsil edəcəyini də diqqətə çatdırıb. O, konfrans çərçivəsində AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Dünya ədəbiyyatı və komparativistika şöbəsinin müdiri, professor Güler Abdullabayovanın "XIX əsr polyak ədəbiyyatında Azərbaycan mövzu və inspe-rasiyaları" adlı kitabının təqdimatının keçiriləcəyini bildirib. Alim, həmçinin Polşanın

Varşava Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsinin nəzdində Azərbaycanşünaslıq Mərkəzinin fəaliyyətə başlamasını Azərbaycan-Polşa ədəbi əlaqələrinin inkişafına böyük töhfə kimi qiymətləndirib.

Sonda akademik İsa Həbibbəyli "Salam Azərbaycan", "Qədim qalanın yuxuları", "Azərbaycan qayaları" və "Bakı simfoniyası" kitablarını qonaqlara hədiyyə edib.

Nümayəndə heyəti səmimi qəbula görə AMEA rəhbərliyinə təşəkkür edib.

Qeyd edək ki, Varşava Böyük Kahinlər Seminariyasının rektoru Voyçex Bartkoviçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin tərkibinə Varşava Oçota rayonunun pastoru Fr. Przemislav Çvek və Varşava Baş Yeparxiyasının Uşaq və Gənclərin Müdafiəsi üzrə Yepiskop Nümayəndəsinin müavini və Varşava Böyükşəhər Məhkəməsinə niğah məsələləri üzrə müdafiəçi Fr. Dr. Mixal Turkovski və başqaları daxildir.

AMEA-da Avropa Komissiyasının Ağıllı İxtisaslaşma Strategiyaları üzrə müzakirələr aparılıb

Avropa Komissiyasının innovasiya konsepsiyası olan Ağıllı İxtisaslaşma Strategiyaları (Smart Specialization Strategies) "Horizon Avropa" və AB-nin digər ağıllı inkişaf əlaqəli alətləri arasında sinerjinin inkişafı üçün mühüm vasitədir.

AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov tərəfindən Azərbaycanda Ağıllı İxtisaslaşma Strategiyaları istiqamətində fəaliyyətin müzakirəsinə dair toplantı keçirilib. Toplantıda AMEA-nın vitse-prezidenti, Horizon Avropa Proqramı üzrə Milli Əlaqələndirici Şəxslər Şəbəkəsinin koordinatoru, akademik İbrahim Quliyev, AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Elmi-təşkilat idarəsinin rəisi, dosent Rüstəm Rüstəmov və Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri, dosent Esmira Əlirzayeva, Birgə Tədqiqat Mərkəzi üzrə milli əlaqələndirici şəxs dosent Rüfət Efendiyev iştirak ediblər.

Rüfət Efendiyev Ağıllı İxtisaslaşma Strategiyalarının məqsədi və hədəfləri, Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində bu proqram üzrə fəaliyyətin cari vəziyyəti, Avropanın bəzi ölkələrində fəaliyyətdə olan Ağıllı İxtisaslaşma Strategiyaları və bu istiqamətdə əldə edilmiş nailiyyətlər haqqında məlumat verib. Bildirilib ki, AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin təşkilatçılığı ilə Avropa Komissiyasının müvafiq nümayəndələri ilə onlayn formatda bir neçə görüş keçirilib, Azərbaycanda bu proqramın inkişaf perspektivləri müzakirə edilib.

Akademik Arif Həşimov ölkə üçün strateji əhəmiyyət kəsb edən sahələrin, aktual problemlərin və onların həllində innovativ texnologiyaların tətbiqi üzrə təcrübənin müəyyənləşdirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb. Toplantı zamanı Azərbaycan üçün prioritet sahələr üzrə geniş müzakirələr aparılıb və təkliflər səsəndirilib və bu təkliflərin Avropa Komissiyasının Birgə Tədqiqat Mərkəzi üzrə müvafiq mütəxəssisləri ilə müzakirəsi üzrə razılıq əldə edilib.

Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutuna qəbul olmuş yeni magistrantlarla görüş keçirilib

Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunun baş direktoru, akademik Dilqəm Tağıyev cari ildə institutun magistraturasına qəbul olmuş magistrantlarla görüş keçirib.

Akademik öncə onları magistraturaya qəbul olmaları münasibətilə təbrik edib, yeni tədris ilində müvəffəqiyyətlər arzulayıb. Dilqəm Tağıyev bildirib ki, institutda magistrantların təhsil almaları və elmi-tədqiqat işləri ilə məşğul olmaları üçün hər cür şərait yaradılıb. Akademik magistrantlara bu imkandan maksimum faydalanmalarını tövsiyə edib.

Qeyd edək ki, 2022-ci ildə institutun magistraturasına 3 ixtisaslaşma üzrə 10 bakalavr qəbul olub.

Pakistanlı alimlər Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunda olublar

Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun baş direktoru, akademik İradə Hüseynova və icraçı direktor, dosent Ələmdar Məmmədov Pakistanın Lahor şəhərində yerləşən Pəncab Universitetinin Molekulyar Biologiya üzrə Mükəmməllik Mərkəzinin əməkdaşları Abdul Qayyum və Allah Bakşi ilə görüşüblər.

Görüş zamanı akademik İradə Hüseynova pakistanlı alimlərə rəhbərlik etdiyi institutun yaranma tarixi, elmi laboratoriyaları və onların tədqiqat istiqamətləri, burada aparılan elmi işlər barədə geniş məlumat verib. Qeyd olunub ki, institutun və Pakistan alimlərinin əməkdaşlıq əlaqələri 20 ildən artıq tarixə malikdir. Qonaqlar Mole-

kulyar Biologiya üzrə Mükəmməllik Mərkəzinin infrastrukturunu, aparılan elmi-tədqiqat işləri barədə geniş məlumat verdikdən sonra institutun laboratoriyaları, mövcud maddi-texniki bazası ilə yaxından tanış olublar.

Daha sonra molekulyar metodlarla yeni stresə davamlı buğda genotiplərinin yaradılması məqsədilə birgə hazırlanmış layihənin detalları müzakirə edilib. Eyni zamanda, hər iki elmi mərkəz arasında əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi, molekulyar biologiya, molekulyar biotexnologiya, populyasiya genomikası və digər istiqamətlər üzrə birgə layihələrin və yüksəkixtisaslı gənc kadrların hazırlanmasına dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Pakistanlı alimlərlə növbəti görüşdə MBBI-nin baş direktoru, akademik İradə Hüseynova ilə Pəncab Universitetinin Molekulyar Biologiya üzrə Mükəmməllik Mərkəzinin direktoru, professor Kausar Maliki bu təşkilatlar arasında akademik əməkdaşlıq proqramının yaradılması haqqında razılıq memorandumu imzalayıb.

Memorandum tədqiqat və təhsil proqramları üzrə informasiyaların mübadiləsini, qarşılıqlı maraq kəsb edən elmi sahələr üzrə ixtisas artırma proqramlarının təşkilini, birgə elmi-tədqiqat layihələrinin və tədris proqramlarının həyata keçirilməsini, konfrans, seminar və master-siniflərin təşkilini və s. nəzərdə tutur. İmzalanan memorandum yeni elmi istiqamətlər üzrə və təhsil sahəsində institutun gənc kadrlarının hazırlanması üçün əhəmiyyət kəsb edir.

Böyük elm fədaisi, ictimai xadim

Azərbaycanda seysmologiya elminin beynəlxalq səviyyəyə qaldırılmasında böyük xidmətləri olan AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının üzvü, geologiya-mineralogiya elmləri doktoru, Əməkdar elm xadimi, professor Qurban Yetirmişli ömür yolunu şərəflə yaşamış, yorulmaz əməyi, böyük zəhməti ilə Azərbaycan elminin inkişafına töhfələr vermiş, hər zaman xeyirxahlıq, alicənablıq, insanpərvərlik, həssaslıq, səmimiyyət kimi ali insani keyfiyyətləri ilə seçilmişdir.

Qurban Cəlal oğlu Yetirmişli 1952-ci il sentyabrın 4-də Gürcüstan Respublikasının Marneuli rayonunda anadan olub. 1969-cu ildə 1 sayılı Marneuli şəhər orta məktəbini bitirib. Həmin ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (hazırda Bakı Dövlət Universiteti) geologiya fakültəsinə daxil olub və 1974-cü ildə Faydalı qazıntı yataqlarının geologiyası və kəşfiyyatı fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirərək mühəndis-geoloq ixtisasına yiyələnib.

Qurban Yetirmişli əmək fəaliyyətinə 1975-ci ildən AMEA-nın Geologiya İnstitutunda baş laborant vəzifəsindən başlayaraq, ardıcıl olaraq 1977-1978-ci illərdə "Geofiziki cihazqayırma" XKB mühəndisi, 1978-1980-ci illərdə baş mühəndis vəzifələrində çalışıb. 1978-1979-cu illərdə Azərbaycan EA Rəyasət Heyəti tərəfindən Moskva İdarəetmə İnstitutuna kadrların hazırlanması fakültəsinə göndərilib, "Elmin regionlarda idarə edilməsi və iqtisadiyyatın proqnozlaşdırılması" ixtisası üzrə diplom alaraq, eyni zamanda 1979-cu ildə həmin institutun "Regionların təşkili və idarəetməsi" ixtisası üzrə xüsusi əyani fakültəsini bitirib.

Qurban Yetirmişli Azərbaycanda seysmologiya sahəsində tədqiqatların aparılmasında böyük əməyi olan alimdir. Həyatının 40 ildən artıq bir dövrü demək olar ki, bu sahəyə həsr olunub. 1980-1999-cu illərdə Azərbaycan EA-nın Təcrübə-Metodik Geofiziki Ekspedisiyasının (AMEA nəzdində RSXM) rəis müavini, 2000-2008-ci illərdə AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzində baş direktorun 1-ci müavini işləyən, 2008-ci ildən Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin baş direktoru vəzifəsinə təyin olunan professor Qurban Yetirmişli inzibati idarəçiliklə paralel olaraq, elmi fəaliyyətini də davam etdirib. Dəyərli alim 2000-ci ildə "Aşağı Kür çökəkliyində seysmo-geodinamik şəraiti və kəşiflərdə neft və qaz yataqlarının paylanması" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək "geologiya-mineralogiya" üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsinə, 2004-cü ildə dosent elmi adını alıb.

Onun elmi fəaliyyətinin əsas istiqaməti seysmologiya, seysmotomografiyanın, geodinamikanın, zəlzələ proqnozunun problemləri, seysmikliyin neft-qaz əmələ gəlməsinə müsbət təsiri, dərinlikdə (8-15 km) neft-qaz yataqlarının əmələgəlmə şəraitinin və palçıq vulkanlarının aktivliyinə seysmikliyin təsirinin öyrənilməsinə yönəlib. O, Azərbaycan ərazisinin seysmik rayonlaşdırılması və respublikanın iri şəhərlərinin mikrorayonlaşdırılması üzrə işlərin təşkilatçısıdır. Bu işlərin bir çoxu müxtəlif illərdə ən mühüm elmi nəticələr sırasında öz layiqli yerini tutub. Belə ki, Qurban Yetirmişli 2010-cu ildə "Cənubi Xəzər çökəkliyinin seysmikliyi (Azərbaycan sektoru)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək geologiya-mineralogiya üzrə elmlər doktoru dərəcəsinə, 2018-ci ildə professor elmi adını alıb. O, 2014-cü ildən AMEA-nın müxbir üzvüdür.

Qurban Yetirmişli Azərbaycanın geodinamik, seysmoaktiv şəraiti mürəkkəb olan zonalarında, Yer in dərin qatlarında neft-qazlılığın qiymətləndirilməsi və perspektivliyi haqqında (Aşağı Kür çökəkliyi) bir sıra elmi-nəzəri işlər aparıb. 201 elmi məqalənin müəllifidir. Onlardan 94 elmi əsər xaricdə nəşr olunan beynəlxalq jurnallarda çap olunub. O, 6 monoqrafiyanın müəllifi, "Geofizika cildi" kitabının həmmüəllifidir.

Alimin təşəbbüsü ilə ilk dəfə Azərbaycanın telemetrik stansiyaları şəbəkəsinin məlumatları əsasında Orta Kür çökəkliyində müşahidə məntəqələrində P və S dalğalarının gəlmə vaxtlarına düzəlişlər verməyə və zəlzələ hiposentrlərinin koordinatlarının təyininin dəqiqliyini əhəmiyyətli dərəcədə yüksəltməyə imkan verən Yer qabığının sürət modeli tərtib olunub. İlk dəfə olaraq elektron məlumat bazası əsasında geofiziki sahələrin parametrlərinin kompleks interpretasiyası, nəticələrin qrafiki, 3D formatında vizuallaşdırılması, modellərin qurulması və geofiziki sahələrdə seysmoanomal effektlərin aşkarlanmasına imkan verən program paketi yaradılıb.

Geomaqnit sahəsinin parametrlərinin analizi əsasında Azərbaycanın seysmogen zonalarında (Böyük Qafqaz və Talış zonası) zəlzələlərin baş

verə biləcək əraziləri müəyyən edilmişdir və bu, həmin zonalarda seysmik aktivliyin inkişafını izləməyə imkan verir.

Qurban Yetirmişlinin rəhbərliyi ilə ilk dəfə Azərbaycan seysmotelemetrik stansiyaların vasitəsilə Lökbatan palçıq vulkanının 3 səviyyəli püskürmə prosesi qeyd olunub. Hər bir püskürmənin davamlılığı, dərinliyi və ayrılan enerjisi təyin edilmişdir.

Azərbaycan seysmotelemetrik stansiyalarının məlumatları əsasında, ocaq mexanizmlərinin məlumat bazası yaranıb və respublika ərazisinin fərdi seysmogen zonalarında seysmotektonik deformasiyaların xüsusiyyətləri müəyyən olunub.

Professor Qurban Yetirmişlinin Azərbaycan ərazisində yaradılmış unikal monitoring sisteminin və alınan məlumatlar əsasında silsilə elmi məqalələri dünyanın bir sıra nüfuzlu elmi jurnallarında öz əksini tapıb. Azərbaycan ərazisinin geodinamik şəraiti və seysmikliyinə aid problemlə əlaqədar aparılan tədqiqatlar dünya alimləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilib və onlara 1000-ə yaxın istinad var. Bu da Azərbaycan elminin dünya elminə inteqrasiyasına, imicinin yüksəlməsinə, Azərbaycan alimlərinin nailiyyətlərinin xaricdə təbliğ olunmasına imkan yaradıb.

Qurban Yetirmişli "Azərbaycan ərazisində güclü zəlzələ episentrlərinin xəritəsi (427-2018-ci illər)", "Azərbaycan Respublikası ərazisində məlum güclü zəlzələlərin pleystoseyst zonaları xəritəsi"nin, "Azərbaycan Respublikası ərazisində güclü zəlzələlərin başvermə ehtimalı xəritəsi"nin redaktoru, "Xəbərlər" (Yer Elmləri seriyası), Rusiya Elmlər Akademiyası Ural bölməsinin Orenburq Elmi Mərkəzinin "Бюллетен Оренбургского научного центра УРО РАН", "Геология и геофизика Юга России", "Землетрясения Северной Евразии", "Российский сейсмологический журнал", Özbəkistan Respublikasının "Вопросы сейсмологии", Türkiyə Daxili İşlər Nazirliyinin Təbii Fəlakət və Fövqəladə Hallar Agentliyinin (AFAD) Zəlzələ Departamentinin rəsmi nəşri olan "Türk Deprem Araşdırma Dergisi" elmi nəşrlərinin redaksiya heyətinin üzvüdür.

Qurban Yetirmişli dünyanın bir sıra qabaqcıl elmi mərkəzləri ilə əməkdaşlıq edir. Tanınmış alim 25-dən artıq ölkədə konfranslarda elmi məruzələrlə çıxış edib.

Qurban Yetirmişli, həmçinin bir sıra beynəlxalq qrant layihələrinin rəhbəri olub.

Alimin yüksək ixtisaslı elmi kadrların hazırlanmasında böyük əməyi vardır. Onun rəhbərliyi altında 4 fəlsəfə doktoru və 2 elmlər doktoru hazırlanmış, hazırda 6 fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə namizədin elmi rəhbəri və 7 elmlər doktorunun elmi məsləhətçisidir.

Qurban Yetirmişli rəhbərlik etdiyi Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin elmi potensialının və avadanlıq bazasının inkişafı üçün böyük işlər görüb. Alimin bilavasitə rəhbərliyi altında komp-

leks seysmoloji-geofiziki tədqiqatların daha yüksək səviyyədə aparılmasını təmin etmək üçün 2008-ci ilə qədər 14 rəqəmsal stansiyadan ibarət olan seysmoloji müşahidə sistemi genişləndirilərək 84 rəqəmsal stansiyadan ibarət unikal monitoring sistemine çevrilib. Bundan başqa, ABŞ-ın "Trimble" şirkəti tərəfindən istehsal olunan cihazlarla təchiz olunmuş 24 yeni GPS, 25 Tiltmetr, 9 maqnetometrik, 4 qravimetrik və 6 seysmogeokimyəvi stansiyaları qurulub, iki poliqlon üzrə 200 nöqtədə geofiziki tədqiqatlar aparılır.

Qeyd edim ki, RSMX AMEA-nın tabeliyində olan ən çevik və fəal işləyən qurumlardan biridir. Qurban Yetirmişlinin təşkilat rəhbərliyi nəticəsində 2003-cü ildən başlayaraq milli seysmik monitoring şəbəkəsinin fəaliyyətinə görə Azərbaycan nəinki keçmiş postsovet ölkələri, Yaxın Şərqdə də liderdir. Dünyanın aparıcı seysmoloji təşkilatları və universitetləri Mərkəzlə yaxından əməkdaşlıq edir.

Yeni stansiyaların quraşdırılması ölkə ərazisində aparılan seysmik monitoring, seysmotomografiya işləri, Yer in dərinlik quruluşunun öyrənilməsinə, Yer təkində gedən proseslərin öyrənilməsi və bu sahədə elmi tədqiqatların keyfiyyətinin yüksəlməsinə imkan vermişdir. 2023-cü ildən etibarən işğaldan azad olunmuş rayonlarda, Qarabağda daha 10 seysmik stansiyanın quraşdırılması nəzərdə tutulub.

Qurban Yetirmişlinin rəhbərliyi altında RSMX-da həyata keçirilən sürüşmə proseslərinin dinamikasına seysmikliyin təsiri mövzusunda tədqiqat işi dünyanın 18 ölkəsindən 160 təşkilatın iştirak etdiyi Moskva şəhərində keçirilən "ECO World-2018" Beynəlxalq Ekologiya müsabiqəsində 1-ci dərəcəli mükafata layiq görülmüşdür.

Dəyərli alimin elmi və elmi-təşkilatı fəaliyyəti daim yüksək qiymətləndirilib. O, 2003-cü ildə AMEA Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanını alıb.

2005-ci ildə Azərbaycanda elmi sahədəki aktiv fəaliyyətinə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən "Tərəqqi" medalı ilə təltif olunub.

2015-ci ildə səmərəli elmi fəaliyyətinə və Azərbaycan elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. 2016-cı ildə "Şərəfli ömür" fəxri diplomunu alıb.

Bütün bu sadalananlar bir alimin illər boyu çəkdiyi yorulmaz zəhməti nəticəsində əldə olunmuş uğurlardır. Hər yaş ömrünün bir baharı kimi yaşayan alimin 70 yaşında da uğurları davam edir. 70 illik yubileyi ərəfəsində dəyərli alim, gözəl insan Qurban Yetirmişlini AMEA-nın əməkdaşları adından ürkədən təbrik edirik!

Arif HƏŞİMOV

AMEA-nın prezidenti vəzifəsini icra edən, akademik

"Kitabi-Dədə Qorqud" Pakistanda urdu dilində çapa hazırlanır

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə Pakistan Ədəbiyyat Akademiyası arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq əlaqələri konkret layihələr üzrə uğurla davam etdirilir.

Pakistan Ədəbiyyat Akademiyasının prezidenti professor Yusif Huşkun bu ilin iyul ayında Azərbaycana səfəri çərçivəsində AMEA-nın vitse-prezidenti, Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru akademik İsa Həbibbəyli ilə aparılan danışıqlar zamanı Azərbaycan xalqının ədəbi-mədəni pasportu olan "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun Pakistanda urdu dilində nəşr edilməsi qərarına alınıb.

"Kitabi-Dədə Qorqud"un urdu dilində nəşri professor Yusif Huşkun "Ön söz"ü ilə açılacaq. Eposun urdu dilində nəşri üçün akademik İsa Həbibbəyli "Azərbaycan xalqının Ata kitabı" adlı geniş məqalə yazıb.

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu urdu dilinə Pakistan Ədəbiyyat Akademiyasının əməkdaşları tərəfindən tərcümə olunub. Eposun bu ilin oktyabr ayında Azərbaycanda dövlət müstəqilliyinin bərpası gününə qədər İslamabadda çapdan çıxması nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu 2021-ci ildə akademik İsa Həbibbəylinin geniş müqəddiməsi ilə İtaliyanın "Sondro Tevi" nəşriyyatı tərəfindən çap olunub.

Nizami Gəncəvi irsi ilə bağlı müzakirə keçirilib

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda "Nizami Gəncəvi irsinin tədqiqi yeni mərhələdə" mövzusunda müzakirə keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2021-ci ili "Nizami Gəncəvi ili" elan etməsini nizamişünaslığın bir elm sahəsi kimi yeni mərhələyə yüksəlməsi ilə nəticələndiyini vurğulayıb.

Tədbirdə "Nizami Gəncəvi ili"ndə AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər bölmələrinin elmi-tədqiqat institutlarının əməkdaşları tərəfindən dünyanın 22 ölkəsində 16 dildə dahi şair və mütəfəkkirə aid 46 monoqrafik kitabın və yüzdən çox məqalənin çap edilməsi, xarici ölkə alimlərinin iştirakı ilə bir sıra beynəlxalq elmi konfransların keçirilməsi mühüm elmi nəticə kimi qiymətləndirilib. Eyni zamanda, "Nizami Gəncəvi ili"ndə Ədəbiyyat İnstitutunda fəaliyyət göstərən Nizamişünaslıq şöbəsinin yüksək fəaliyyəti də qeyd olunub. AMEA-nın müxbir üzvü Nüşabə Araslinin rəhbərliyi ilə çap olunan 960 səhifədən ibarət olan "Nizami Gəncəvi. Həyatı və yaradıcılığı" adlı kollektiv monoqrafiya nizamişünaslığın yeni mərhələsinin ən mühüm nailiyyəti kimi dəyərləndirilib.

Qeyd edilib ki, Nizami Gəncəvinin həyatı və yaradıcılığının tədqiqi və təbliği işi "Nizami Gəncəvi ili" ilə bitməməli və sonrakı il-

lərdə də, xüsusən 2031-ci ildə şairin anadan olmasının 890 illik yubileyinədək daha ciddi elmi layihələrdə davam etdirilməlidir.

Müzakirələr zamanı Ədəbiyyat İnstitutunun elmi potensialı və Nizamişünaslıq şöbəsinin imkanları nəzərə alınmaqla qarşıdakı illərdə 2 cildlik "Nizami Gəncəvi ensiklopediyası"nın hazırlanması əhəmiyyətli hesab edilmişdir. Qeyd edək ki, bu ensiklopediyanın sözlüyü hazırlanaraq müzakirələrdən keçirilib, müəlliflər heyəti müəyyən edilmiş, tədqiqat işinə 2022-ci ilin əvvəllərindən etibarən başlanılıb.

Bundan başqa, institutda dünyanın müxtəlif ölkələrində böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri haqqında çap edilmiş məqalələrdən ibarət "Nizami Gəncəvi dünya ədəbiyyatşünaslığında" adlı kitabın hazırlanması nəşr edilmişdir. "Nizami Gəncəvi və dünya ədəbiyyatı" adlı kollektiv monoqrafiyanın yazılması, "Nizami Gəncəvi yaradıcılığında azərbay-

cañılıq", "Nizami Gəncəvinin soykökü və nəsil şəcərəsi" mövzularında tədqiqatların aparılması, "Xəmsə"nin sovet dövründə Azərbaycan dilinə edilmiş filoloji tərcümələrinin yeni redaktədə nəşrə hazırlanması, beynəlxalq və respublika elmi konfransların keçirilməsi də məqsəduyğun hesab edilmişdir. Nizami Gəncəvinin həyatı və yaradıcılığı haqqında türk, ingilis, rus, çin, alman, fransız, ərəb, fars, özbək, qazax dillərində yığcam həcmə malik elmi-populyar kitabların hazırlanması nəşr edilməsi və səfirliklərimiz vasitəsilə yayılması haqqında da müvafiq qərar qəbul edilmişdir, tapşırıqlar verilib.

Müzakirələrdə Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşlarından professor İmamverdi Həmidov, filologiya elmləri doktorlarından Fəridə Əzizova, Almaz Ülvi Binnətova, filologiya üzrə fəlsəfə doktorları Zəhra Allahverdiyeva, Təhmimə Bədəlova, elmi işçi Hürmənə Bəşirova və başqaları təkliflərini bildiriblər.

"Palçıq vulkanizmi və karbohidrogen sistemləri" mövzusunda beynəlxalq yay məktəbi keçirilib

28 avqust - 8 sentyabr 2022-ci il tarixlərində Bakı şəhərində "Palçıq vulkanları və neft-qaz sistemləri" mövzusunda beynəlxalq yay məktəbi keçirilib.

Yay məktəbi çərçivəsində Neft və Qaz İnstitutu (NQİ), M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti (MDU) və Oslo Universitetinin birgə tədbiri təşkil olunub.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev yay məktəbinin gündəliyində nəzərdə tutulan məsələlər barədə məlumat verib.

Ölkəmizin palçıq vulkanları ilə zəngin olduğunu və Yer kürəsində palçıq vulkanlarının unikal və klassik inkişaf regionu kimi tanındığını deyən akademik İbrahim Quliyev bildirib ki, palçıq vulkanlarının əksəriyyəti Xəzər akvatoriyasında, Bakı və Abşeron yarımadasında yayılıb və GPS vasitəsilə onların fəallığı öyrənilməkdədir. Alim ölkəmizdə palçıq vulkanlarının bütün formalarına - fəaliyyətdə olan, sönmüş, gizlədilmiş, sualtı və s. rast gəldiyini söyləyib, dünyanın ən fəal beş palçıq vulkanından biri olan Lök-

batan palçıq vulkanının da Azərbaycan ərazisində yerləşdiyini xatırladı. O, beynəlxalq yay məktəbinin palçıq vulkanlarının tədqiqi sahəsində aparılan tədqiqatların dərinləşdirilməsinə, o cümlədən ölkəmizin təbii sərvətlərinin dünyada tanınmasına təkan verəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Yay məktəbi tədqiqat-maarifləndirici xarakter daşıyır və əsas məqsədi yeni nəsil alimlərin yetişdirilməsidir. Burada 5 ölkədən və 43 iştirakçı: Norveç, Rusiya, İtaliya, Çexiya, Polşadan olan alimlər, təcrübəli mütəxəssislər, doktorantlar və magistrantlar iştirak ediblər.

Azərbaycan tərəfindən Neft və Qaz İnstitutu, SOCAR, Bakı Ali Neft Məktəbi, UFAZ və Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzi təmsil edib.

Növbəti günlərdə AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının "Şuşa" zalında məktəb-seminarın açılışı olub. Tədbirdə Neft və Qaz İnstitutunun icraçı direktoru g.-m.e.d., professor Vaqif Qurbanov iştirak edib.

Daha sonra elmi sessiya başlayıb. Elmi sessiyada Yer kürəsinin müxtəlif regionlarında, o cümlədən Azərbaycanda palçıq vulkanları, onların karbohidrogen yataqları ilə əlaqəsi və Yer kürəsinin geodinamikası, xüsusən

seysmiklik, litosfer plitələrinin tektonikası haqqında bir sıra məruzələr dinlənilib.

Məruzələr dinləyicilərin marağına səbəb olub. Oslo Universitetindən Adriano Mazzini palçıq vulkanizmi haqqında ümumi məlumat verib. Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzindən Səbinə Kazımova "Azərbaycanın rəqəmsal seysmik stansiyalarının məlumatlarına əsasən palçıq vulkanının püskürmə parametrlərinin müəyyən edilməsi" mövzusunda təqdimatla çıxış edib. Moskva Dövlət Universitetindən Qriqori Axmanov Avropa qitəsinin kənar zonası palçıq vulkanizmindən, palçıq vulkanı brekçiyasından və stratigrafik rekonstruksiyadan danışdı. SOCAR-dan Elçin Bağirov Karbohidrogen sistemləri və palçıq vulkanizmi haqqında çıxış edib. Neft və Qaz İnstitutundan Namaz Yusubov Palçıq vulkanları və karbohidrogen sistemlərindən bəhs edən təqdimatla çıxış edib. Tromso Universitetindən Quiliana Panieri Karbohidrogen miqrasiyasının ekstremal mühitlərinin tədqiqi: indiki və keçmiş haqqında məlumat təqdim edib. Geneva Universitetindən Matteo Lupi Yer qabığının yuxarı hissəsində maye miqrasiyasının izlənməsi: geofiziki üsullar və gələcək problemlər haqqında danışdı. Çexiya Elmlər Akademiyasını təmsil edən Petr Broz palçıq vulkanik axınının eksperimental modeləşdirilməsi haqqında təqdimatla çıxış edib. Elmi sessiyanın sonunda Adriano Mazzini qarşısından gələn ekspedisiyanın proqramı ilə bağlı iştirakçılara məlumat verib.

Məktəb-seminar çərçivəsində dörd günlük çöl ekspedisiyası təşkil olunub.

Ekspedisiyanın ilk günü Cənubi Xəzər hövzəsinin karbohidrogen sisteminin elementləri, eləcə də təbii qazın yer səthinə sızmalarının müşahidəsi əhatə edib. Neft və qaz mənşəli süxurların təbii çıxıntıları ilə tanışlıq olub.

Pirəkəşkül kəndi ərazisində Oligosen-Miosen dövrünə aid Maykop kəsilişləri, Qırməki vadisində məhsuldar qat süxurları və Yanardağ Dövlət Tarix-Mədəniyyət və Təbiət Qoruğu, digər üç gündə Bahar, Daşgöl və Lökbatan palçıq vulkanlarına ekspedisiyaların təşkilinə həyata keçirilib. Ekspedisiya analiz üçün palçıq vulkanlarının püskürmə materialları götürülüb.

Tədbirin son günündə iştirakçılar məktəb-seminarın yekunlarının müzakirəsi ilə əlaqədar toplantı keçirilib.

AMEA-nın qarşısında işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yaşıl texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı mühüm vəzifələr dayanır

Məlumdur ki, dünyada ənənəvi enerji mənbələrindən "yaşıl enerji"yə keçid müasir dövrün əsas hədəflərindəndir. Hazırda Azərbaycan da bu sahəyə xüsusi diqqət yetirilir. Müstəqil Azərbaycanın ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən etibarən, ardıcılıqla həyata keçirdiyi uğurlu enerji siyasəti, transmilli şirkətlərlə birlikdə reallaşdırdığı irimiqyaslı layihələr beynəlxalq aləmdə ölkənin nüfuzunun yüksəlməsinə səbəb olub. Hazırda "yaşıl enerji", ekoloji baxımdan əlverişli olan "yaşıl" texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsi Azərbaycanın enerji siyasətinin mühüm hissəsinə çevrilməkdədir.

Avqustun 6-da Baş nazir Əli Əsədovun sərəncamı ilə Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində yaşıl texnologiyaların və enerji səmərəliliyi tələblərinin tətbiqi ilə bağlı əlaqələndirmə və monitorinq üzrə İşçi Qrupunun yaradılması Azərbaycan dövlətinin ölkəmizdə "yaşıl" texnologiyaların tətbiqinə xüsusi diqqət ayırdığını və bu istiqamətdə həyata keçirilən işlərə dəstək verdiyini göstərir.

Bunu müvafiq Sərəncamla bağlı fikirlərini bölüşən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rasim Əliquliyev deyib. Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yaşıl texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı Sərəncamın AMEA-nın qarşısına qoyduğu vəzifələrdən danışan alim müvafiq sferada uğurlu dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində akademiyanın elmi müəssisə və təşkilatlarının fəal iştirakının təmin edilməsi, ölkənin "yaşıl enerji" potensialının qiymətləndirilməsinə dair təklif və tövsiyələrin hazırlanması, elmi-intellektual potensialın müvafiq istiqamətdə səfərbər edilməsinin zəruriliyindən bəhs edib.

Vitse-prezident ötən ildən başlayaraq, "yaşıl enerji"nin intellektuallaşdırılması, "yaşıl" texnologiyaların tətbiqi, yeni nəsillər enerji mənbələrinin idarə olunması və s. istiqamətlərdə AMEA-nın İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunda da tədqiqatların aparıldığını, rəhbərlik etdiyi bu elmi müəssisənin müvafiq sahədə dövlət siyasətinə elmi dəstək verdiyini diqqətə çatdırıb.

Akademik Rasim Əliquliyev AR Nazirlər Kabinetinin "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində 2022-2026-cı illərdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması üzrə Tədbirlər Planı"nın təsdiq edilməsi barədə Sərəncamından irəli gələn vəzifələri diqqətə çatdırıb. O, Tədbirlər Planının icrasını təmin etmək məqsədilə bir sıra məsələlərin həlli ilə bağlı AMEA-nın müvafiq elmi bölmələri qarşısında mühüm vəzifələrin qoyulduğunu bildirdi. Vitse-prezident AMEA-nın elmi müəssisələrinin Tədbirlər Planında müəyyənləşdirilmiş vəzifə və tapşırıqların icrasında yaxından iştirak edəcəyini deyib.

Alim "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də də ölkəmizdə "yaşıl enerji" istehsalının genişləndirilməsi məsələsinə yer ayırdığını söyləyib. Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında Azərbaycanın rolunun durmadan artdığını, ölkəmizin bu prosesdə daha fəal şəkildə iştirak etmək məqsədilə öz potensialına əsaslanaraq müxtəlif təşəbbüslərlə çıxış etdiyini qeyd edib.

"Cari il iyulun 18-də Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin və Avropa Komissiyasının Prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayenin imzaladıkları Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında "Avropa Komissiyası tərəfindən təmsil olunan Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan Respublikası arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu" çox mühüm tarixi sənəddir. Xanım Ursula Fon der Lyayenin Azərbaycana səfəri zamanı enerji təhlükəsizliyi məsələlərinin müzakirə edilməsi yaxın gələcəkdə alternativ enerji mənbələrinin əldə olunması və onlardan istifadə üçün müəyyən tədbirlərin görülməsini yenidən gündəmə gətirdi. Bərpaolunan enerji sahəsində nəhəng potensiala malik olan Azərbaycan Qarabağ, Zəngəzur, Xəzər dənizi və digər ərazilərdə alternativ enerji mənbələrindən əldə olunan enerjinin idxal etməklə yanaşı, həm də Avropa bazarına ixrac edərək, dünyanın global enerji təhlükəsizliyinə, böyük bir regionun "yaşıl enerji" ilə təminatı məsələsinin həllinə mühüm töhfə verə bilər", - deyərək vitse-prezident bildirdi. Akademik Rasim Əliquliyev Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində uzunmüddətli və etibarlı əməkdaşlığın böyük nailiyyət olduğunu qeyd edib.

Çağdaş dövrümüzdə yeni, dayanıqlı enerji mənbələrinə üstünlük verilməsinin vacibliyini vurğulayan Rasim Əliquliyev AMEA-nın alim və mütəxəssislərinin müvafiq sahənin inkişafına mühüm töhfələr verəcəyinə əminliyini ifadə edib. Alim, həmçinin akademiyanın və ölkənin müvafiq qurumlarının öz mövcud imkanlarını birləşdirməklə vahid müzakirə platformasının yaradılması üçün "yaşıl enerji" sahəsi üzrə beynəlxalq elmi-praktiki konfransın keçirilməsi təklifini irəli sürüb.

Gəncə Bölməsində Nizami Gəncəvi irsinin dünyada tanınması və təbliği ilə bağlı görüş

Gəncə Bölməsində dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin irsinin dünyada daha geniş tanınması və təbliği ilə bağlı görüş keçirilib.

Görüşdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının nümayəndəsi Elmar Məmmədov, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının birinci müavini Səməd Tomuyev, AMEA-nın Gəncə Bölməsinin sədri, akademik Fuad Əliyev, millət vəkili Pərvin Kərimzadə, eləcə də Gəncə şəhərindəki ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, nizamişünas alimlər və ədəbiyyatçılar iştirak ediblər.

Əvvəlcə Gəncə Bölməsinin sədri, akademik Fuad Əliyev çıxış edərək dahi Nizamının əsrlərdir ki, Azərbaycan milli və mənəvi ruhunun simvolu kimi dərk edildiyini vurğulayıb. O, böyük mütəfəkkirin irsinin müasir elmin və beynəlxalq münasibətlərin tələbləri baxımından daha geniş və çoxşaxəli öyrənilməsinin istər bu sahədə çalışan tədqiqatçılarımızın, istər də ictimaiyyətimizin qarşısında yeni tələblər qoyduğunu deyib.

Gəncədə çalışan elm adamlarının daim Nizami irsinin öyrənilməsi və təbliğinə böyük töhfələr verdiklərini deyən akademik Fuad Əliyev Gəncə Bölməsində bu sahədə aparılmış tədqiqatlar və Nizami ilə bağlı nəşr edilmiş kitablar barədə məlumat verib. O, göstərilən uzunmüddətli konsepsiyanın müddəalarının həyata keçirilməsi baxımından Gəncə Bölməsinin qarşısında duran vəzifələrə də toxunub.

Tədbirdə digər çıxış edənlər bildirdilər ki, Azərbaycan xalqının mənəvi sərvəti olan Nizami Gəncəvi irsinin qorunması, tədqiqi və təbliği Azərbaycan dövlətinin yeritdiyi siyasətin tərkib hissəsidir və bu məsələ daim diqqətdə saxlanılır. Qeyd olunub ki, Nizamının bütün həyatı və zəngin yaradıcılıq fəaliyyəti Yaxın və Orta Şərqi mühüm mədə-

niyyət mərkəzlərindən olan Gəncə ilə bağlıdır və Nizami Gəncəvi irsinin öyrənilməsi, daha geniş təbliği Azərbaycanın zəngin mədəniyyətinin dünya ictimaiyyətinə nümayiş etdirilməsi dahi şairin doğma şəhərində çalışan alimlərimizin də üzərinə böyük məsuliyyət qoyur.

Daha sonra Nizami Gəncəvi irsinin daha geniş araşdırılması, dünyada tanınması və təbliği ilə bağlı bir sıra təkliflər səsləndirilib. Gəncə Bölməsinin verdiyi təkliflər sırasında dahi şairin şərəf tarixinin araşdırılması, Nizamının sələfləri və xələfləri olan fikir adamlarının, yəni Nizamidən əvvəl və sonra Gəncədə yaşamış şair və filosofların yaradıcılığının təbliği, Avropa, Şərqi ölkələri və Amerikada Nizami yaradıcılığı nümunələrinin nəşri, həmçinin Nizami fəlsəfəsinin bu günümüzdəki proseslərlə səsleşməsinə əks etdirən tədqiqatların aparılması, eləcə də müvafiq mövzular üzrə hər il beynəlxalq elmi konfransların keçirilməsi və dahi mütəfəkkirin irsinin beynəlxalq miqyasda tanınmasına dair məsələlər yer alıb.

Biologiya elminə töhfələr verən yenilikçi alim

Azərbaycanda biologiya elminin tanınmış simalarından biri, "Şöhrət" ordenli, biologiya elmləri doktoru, professor, AMEA-nın müxbir üzvü İbrahim Əzizovun anadan olmasının 75 illiyini ölkənin elmi-pedaqoji ictimaiyyəti dərin sevgi-sayğı ilə qeyd edir. Tanınmış alim ömrünün 55 ilini ölkəmizdə biologiya elminin və ali təhsilin inkişafına həsr edərək önəmli nailiyyətlər əldə etmişdir.

İbrahim Vahab oğlu Əzizov 5 avqust 1947-ci ildə Zaqatala rayonunun Qarqay kəndində anadan olmuşdur. O, 1971-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini (indiki BDU) fərqlənmə diplomu ilə bitirərək, 2 il Zaqatala rayonu Mosul və Qandax kənd orta məktəblərində müəllimlik etmişdir. 1972-ci ildə "Bitki fiziologiyası" ixtisası üzrə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Botanika İnstitutunun aspiranturasına daxil olan gənc İbrahimi tale böyük alim, Azərbaycanca biologiya elminin yeni istiqamətlərinin yaradıcısı akademik Cəlal Əliyevin yanına gətirmişdir. Aspiranturada təhsil aldığı illərdə Azərbaycan biologiya elminin kariyeri olan bu görkəmli alimin rəhbərliyi ilə məhsuldarlığına görə fərqlənən müxtəlif buğda sortlarının ontogenezində xloroplastların fotokimyəvi fəallığının tədqiqi ilə məşğul olan İbrahim Əzizov üçün akademik Cəlal Əliyev təkcə elmi rəhbər olmamış, eyni zamanda, bütün digər tələbələrini kimi ona da himayədarlıq etmiş, daim diqqət və qayğı göstərmişdir.

1978-ci ildə Azərbaycan SSR EA Botanika İnstitutunun nəzdində fotosintezin fiziologiyası laboratoriyası təşkil olunmuş və İbrahim Əzizov həmin laboratoriyanın ilk əməkdaşı kimi baş laborant vəzifəsinə təyin edilmişdir. 1987-ci ildə laboratoriya məhsuldarlıq proseslərinin mo-

lekulyar-genetik əsasları şöbəsinə çevrilmişdir. 1987-2016-cı illərdə İbrahim Əzizov burada böyük, aparıcı və baş elmi işçi, laboratoriya müdiri kimi səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Bu şöbənin əsasında 2016-cı ildə Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutu yaradılandan İbrahim Əzizov fəaliyyətini bu institutun xloroplastların fotokimyəvi laboratoriyasının müdiri kimi uğurla davam etdirir.

İbrahim Əzizov 1981-ci ildə akademik Cəlal Əliyevin rəhbərliyi ilə "Müxtəlif məhsuldar buğdaların ontogenezində xloroplastların fotosintez qabiliyyəti" mövzusunda dissertasiya işini müdafiə edərək "Bitki fiziologiyası" ixtisası üzrə biologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə almışdır. O, tədqiqatlarını uğurla davam etdirərək, alınan nəticələr əsasında 1994-cü ildə "Məhsuldarlığı və becərilmə şəraiti ilə əlaqədar olaraq müxtəlif buğda sortlarının assimilyasiya işini müdafiə etmiş, biologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır. Bioloq alim 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmiş, 2017-ci ildə isə professor elmi adına layiq görülmüşdür.

Tanınmış alim apardığı elmi tədqiqat işlərinin nəticələrinə görə bir sıra beynəlxalq elmi konfranslara

dəvət alaraq məruzələrlə çıxış etmiş və onun elmi nailiyyətləri xarici ölkə alimlərinin marağına səbəb olmuşdur. Həm istedadı və bilikləri, həm də zəhmətkeşliyi ilə seçilən İbrahim Əzizov 290-dan artıq elmi əsərin, 1 monoqrafiya, 1 kitab və 1 patentin müəllifidir. Onun rəhbərliyi ilə biologiya üzrə 8 fəlsəfə doktoru dissertasiyası müdafiə olunmuşdur. Elmi tədqiqatlarla yanaşı, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olan İbrahim müəllim 1985-ci ildən Bakı Dövlət Universitetində, 2016-cı ildən Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunda ixtisas dərslərini aparmaqla öz bilik və bacarıqlarını gənc nəsle ötürür.

Bitki fiziologiyası sahəsində tanınmış alim İbrahim Əzizovun elmi fəaliyyəti stres şəraitində müxtəlif buğda sortlarının su rejiminin, zülal tərkibinin və xloroplastların fotosintez fəallığının tədqiqinə həsr olunmuşdur. O, Abşeronun neftlə çirklənmiş torpaqlarının monitorinqini aparmış, ərazi üçün seçiyəvi olan mikroorqa-

nizmlərdən, onurğasızlardan və bitkilərdən istifadə etməklə çirklənmiş torpaqların bioremediasiyası üsulunu işləyib hazırlamışdır. AMEA Radiasiya Problemləri İnstitutunun əməkdaşları ilə birgə apardığı tədqiqatlarda bir sıra bitki mənşəli radioprotector xassəli fizioloji fəal maddələr alınaraq bitki və heyvan orqanizminə daxil edilərək onların şüaqrurucucu xassələri tədqiq olunmuşdur.

AMEA-nın müxbir üzvü İbrahim Əzizovun elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də respublikamızın müxtəlif ekoloji şəraitlərində yetişən və yüksək məhsuldarlığa malik, quraqlığa və şoranlığa davamlı buğda sortlarının yaradılmasıdır. İbrahim Əzizov bir sıra yerli və beynəlxalq layihələrin bilavasitə iştirakçısı və rəhbəri olmuşdur. Onun rəhbərliyi ilə "Abşeronun neft və neft məhsulları ilə çirklənmiş torpaqlarının bioremediasiya üsulunun işlənilib hazırlanması", "Gəncə ətrafı çirklənmiş torpaqların təmizlənməsində yeni üsulların tətbiqi", "Fotosintezin ilkin proseslərinin fitoxromla tənzimlənməsi - mədəni bitkilərin stressə davamlılıq amili kimi" mövzularında beynəlxalq qrand layihələri yerinə yetirilmiş və çirklənmiş torpaqların təmizlənməsinin yeni, ekoloji təmiz və iqtisadi cəhətdən sərfəli metodları işlənilib hazırlanaraq praktikaya tətbiq edilmişdir.

Özünün elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə də seçilən tanınmış alim 2001-2016-cı illərdə AMEA Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin akademik-kəbinin müavini, 2011-2016-cı illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının biologiya və aqrar elmləri üzrə ekspert şurasının sədri,

"AMEA-nın Xəbərləri (biologiya elmləri seriyası)", "Transaction of the Institute of Molecular Biology and Biotechnologies", Ukrayna "Orqanizmlərin eksperimental təkamülünün amilləri" jurnallarının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Hazırda Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən Dissertasiya şurasının, Elmi şurasının, Veteranlar şurasının üzvüdür.

İbrahim Əzizov hər zaman geniş ictimai fəaliyyəti və milli dövlətçiliyə sarsılmaz sədaqəti ilə seçilmiş cəsarətli və vətənpərvər bir insandır. Müstəqilliyin ilk illərində, ölkənin ən ağır vaxtlarında - 16 oktyabr 1992-ci il tarixində ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı üçün müraciətə imza atmış 91 nəfər tanınmış ziyalından biri də məhz İbrahim Əzizov olmuşdur. O, 2021-ci ildən Yeni Azərbaycan Partiyası Veteranlar Şurasının üzvüdür.

Tanınmış alim və ictimai xadimin elm və xalq qarşısında xidmətləri hər zaman yüksək qiymətləndirilmişdir. İbrahim Əzizov elmi-pedaqoji sahədə səmərəli fəaliyyətinə görə 2005-ci ildə "Şöhrət" ordeni ilə, əldə etdiyi elmi nailiyyətlərin nəticəsi olaraq 2012-ci və 2017-ci illərdə AMEA Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanları ilə təltif edilmişdir.

AMEA-nın müxbir üzvü İbrahim Əzizovu 75 yaşının tamam olması münasibətilə səmimi təbrik edir, ona uzun illər Azərbaycanın biologiya elminə və təhsilinə dəyərli töhfələr verməsini arzulayırıq

İradə HÜSEYNOVA
AMEA-nın vitse-prezidenti,
akademik

Azərbaycanlı alim və mütəxəssislərin Avropa Komissiyasının COST Fəaliyyəti üzrə layihələrdə iştirak fəallığı artır

AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Esmira Əlirzayeva bu proqram çərçivəsində iştirakçısı olduğu "Bitkilərdə mikroelement metabolizmi" mövzusunda layihə üzrə Ankarada keçirilən illik konfransda iştirak edib.

Tədbirdə mikroelementlər üzrə bitki-torpaq əlaqələri, mikroelementlərin çatışmazlığı və toksikliyine cavab reaksiyaları, metalloproteinlərin rolu, kənd təsərrüfatı, seleksiya və gübrələnmə prosesinin idarə edilməsinə müvafiq yanaşmalar üzrə müxtəlif ölkələrin və elmi qrupların nailiyyətləri və bu istiqamətdə gələcək elmi tədqiqatlar üzrə ətraflı müzakirələr aparılıb. Tədbir zamanı 2023-cü il üzrə fəaliyyət planına dair razılıq əldə edilib. Layihənin nəticələri üzrə təkliflərin hazırlanması, fermerlər, həmçinin müvafiq dövlət və özəl təşkilatların nümayəndələri üçün məlumatlandırıcı seminarların təşkili üzrə fikir mübadiləsi aparılıb.

Konfrans çərçivəsində Esmira Əlirzayeva müvafiq istiqamətlər üzrə bir sıra ölkələrin iştirakçı elmi qurumları ilə ikitərəfli və çoxtərəfli layihələrin hazırlanması və həyata keçirilməsi üzrə müzakirələr aparıb və müştərek fəaliyyət üzrə ilkin istiqamətlər müəyyənləşdirilib.

Qeyd edək ki, layihədə COST-a tam üzv olan 32 ölkədən, həmçinin Azərbaycan daxil olmaqla, 5 yaxın qonşu ölkədən 200-ə qədər alim iştirak edir.

Azərbaycan alimlərinin yeni texnoloji həlli Vyetnamın neft yatağında sınaqdan keçirilib

Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun (RMI) Maye və qaz mexanikası şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən işlənmiş yeni texnoloji üsul və həllər uzun illərdir ki, neft-qaz hasilatı sahəsində çalışan şirkətlərin maraq dairəsinə düşür.

Belə ki, şöbədə yaradılmış çoxsaylı innovativ texnologiyalar Azərbaycanda - Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Neft Daşları, 28 May, N. Nərimanov, Qum Adası, Abşeronneft, Binəqedi, Qarasu, Çin Xalq Respublikasında - Sinopec, Petrochina, CNOOC neft şirkətlərinin Yanjiao, Jidong, Bohai Bay, Cunyan yataqlarında, ABŞ-da - GTT, Meksika körfəzi, Oklahoma ştatı yataqlarında, Rusiya Federasiyasında - "Lukoil", Nijnevartovskneft, Surgutneftqaz, Gazpromneft, Slavneft və Permneft şirkətlərinin Langepas, Koqalim, Uray, Samotlor, Novo-Pokursk, Fyedorovsk, Lyantor, Polazna və s. yataqlarında öz tətbiqlərini tapıb.

Bu kimi texnologiyalar sırasında RMI-nin alimləri tərəfindən AMEA-nın müxbir üzvü, professor Qeyrani Pənahovun rəhbərliyi ilə işlənilib hazırlanmış tərkiblə boru kəmərlərinin su, kondensat və mexaniki qarışıqlardan təmizlənməsini qeyd etmək olar.

Bildiyimiz kimi, dəniz neft-qaz yataqlarının istismarında flüidlərin yığılması və nəqli ilə əlaqədar həyata keçirilən texnoloji proseslər mürəkkəb olmaqla yanaşı, həm də məsuliyyətlidir. Bu şəraitdə stasionar platformalara çıxışları olan rayzərlər malik sualtı boru kəmərləri korroziyaya uğramaqda və ətraf mühitə təsirdə çox həssasdırlar. Belə şəraitdə boru kəmərinə maye və digər qarışıqların yığılması həm də kəmərin buraxma qabiliyyətinin azaldılmasına gətirib çıxardığından bu vacib məsələnin həlli xüsusi aktuallıq tələb edir.

Burada dəniz neft-qaz yataqlarının işlənməsində istismarda olan qaz kəmərlərində xüsusi buraxılış kameralarının olmaması, uzunluğu 70 m-dən çox rayzərlərin və mürəkkəb həndəsi quruluşa malik olması bu obyektlərdə təmizlənməni daha da çətinləşdirir.

Belə problemin Vyetnam Sosialist Respublikasının "Vietsovpetro" şirkətinin "Bely Tiqr" yatağında stasionar platformaları arasında olan qaz kəmərlərində mövcudluğu qeyd olunub.

RMI-də bu problemə əlaqədar texnoloji həllərin mövcudluğunu nəzərə alaraq məsələnin həlli ilə əlaqədar Vyetnam Sosialist Respublikasının "PV-Chem" ("Petrovietnam") şirkəti tərəfindən professor Qeyrani Pənahov və dosent Eldar Abbasov sınaq tədqiqatlarının aparılması üçün Vunqtau şəhərinə dəvət edilib.

Vunqtau şəhərinə ezam olunan Azərbaycan alimləri Vietsovpetro Elmi Tədqiqat İnstitutunda, elmi tədqiqat institutunun direktor müavini, texnika üzrə fəlsəfə doktoru Aleksey Ivanov, "Vietsovpetro" istehsalat-texniki şöbəsinin şöbə müdiri Le Dan Tam və "PV-Chem" şirkətinin nümayəndələrinin birgə iştirakı ilə bu istiqamətdə yaranmış çətinliklər və onların həlli yolları

müzakirə edilib, tədqiqat planı işlənilib hazırlanıb.

İlk növbədə "PV-Chem" şirkətinin bazasında təklif olunan həllə ilə əlaqədar eksperimental tədqiqatlar aparılıb, müsbət nəticələrin təsdiqindən sonra yeni özlü elastiki tərkib və texnoloji işlənmə, 8-13 iyul 2022-ci il tarixlərində "Vietsovpetro"nun mütəxəssisləri, Azərbaycan alimləri və "PV-Chem" şirkətinin nümayəndələrinin birgə iştirakı ilə DSP-7 və DSP-5 stasionar platformaları arasında, 1500 m uzunluğunda çətin relyefə malik qaz kəmərinə uğurla sınaqdan keçirilib.

Aparılan əməliyyat nəticəsində qaz kəmərinin təmizlənməsinə nail olunub, proses maksimum 5 atm təzyiq altında 8 m² su və kondensat sıxışdırılması ilə başa çatdırılıb.

Sınaq zamanı əldə edilmiş müsbət nəticələr Azərbaycan alimlərinin Vyetnamın neft-qaz sənayesində digər yeni işlənmələrin tətbiqi üçün də əhəmiyyətli əsas olub.

Burada lay təzyiqinin anormal-aşağı olması şəraitində neft quyularının "boğulması", quyuda udulma, yüksək keçiricilikli layların selektiv izole edilməsi və bir sıra digər texnoloji həllər gələcəkdə birgə tədqiqat əməkdaşlığı üçün vacib məsələlər kimi qeyd olunub.

Görkəmli vulkanoloq, professor Adil Əliyev:

"Vulkan landsaftı gələcək nəsillər üçün qorunub saxlanılmalıdır"

Bu günlərdə görkəmli neftçi-geoloq, geokimyacı və vulkanoloq, Geologiya və Geofizika İnstitutunun (GGİ) Palçıq vulkanizmi şöbəsinin rəhbəri, Əməkdar elm xadimi, Dövlət Mükafatı laureatı, professor Adil Əliyevin 92 yaş tamam olur.

Adil Əliyev 300-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 15 kitabın müəllifidir. Onun elmi əsərləri nüfuzlu jurnallarda çap olunub, xaricdə və ölkəmizdə keçirilən beynəlxalq konqres, simpozium, konfrans materiallarında əksini tapıb. Son illər ərzində professorun rəhbərliyi ilə 10-dan çox elmlər və fəlsəfə doktoru hazırlanıb.

Alimin rəhbərliyi ilə Elmin İnkişafı Fondu xətti üzrə dəyəri 1 milyon manat məbləğində olan "Azərbaycan nefti" adlı 2 illik pilot qrant layihəsi alınıb. Onun rəhbərlik etdiyi Palçıq vulkanizmi şöbəsi tərəfindən turizm ilə ilə əlaqədar dövlət proqramına əsasən, "Azərbaycanın palçıq vulkanları" adlı bələdçi kitabçası, buklet və 3 turist marşrutu üçün palçıq vulkanlarının pasportları hazırlanıb.

Yorulmaz iş qabiliyyəti, hüdudsuz erudisiyası və yüksək insani keyfiyyətləri ona həmkarlarının və davamçılarının təqdirəlayiq və tükənməz hörmətini qazandı. Görkəmli alimin elmi və ictimai fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən də layiqincə qiymətləndirilib. O, 2005-ci ildə "Azərbaycan Respublikasının Əməkdar elm xadimi" fəxri adına, 2008-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdünə, 2010-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına, 2018-ci ildə "Şöhrət" ordeninə layiq görüldü, eləcə də bir sıra medal, diplom və fəxri fərmanlarla təltif edilib.

Ömrünün böyük bir qismini geologiya elminin problemlərinin tədqiqinə həsr etmiş Adil Əliyevin doğum günü ərəfəsində görkəmli alimimizlə apardığımız müsahibəni təqdim edirik:

- Adil müəllim, ilk olaraq Sizi 92 yaşınızın tamam olması münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edir, Sizə geologiya elminizin inkişafında yeni uğurlar, möhkəm can sağlığı arzu edirik! Adil müəllim, bilirik ki, elmi fəaliyyətinizdə palçıq vulkanlarının tədqiqi əsas yer tutur. Bu sahədə elmi məktəb yaratmış alimlərimizdənsiniz. İstərdik əvvəlcə bu istiqamətdə əldə etdiyiniz uğurlardan bəhs edəsiniz.

- İlk olaraq, elmi, elmi-təşkilat fəaliyyətimizi yüksək qiymətləndirdiyinizə görə sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Əvvəlcə qeyd etmək istərdim ki, hələ tələbə olarkən elmi-tədqiqat işlərinə böyük maraq və meyil göstərərək birinci kursdan, 1950-ci ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyası Geologiya İnstitutunda çalışmış, çöl ekspedisiyası işlərində, həmçinin akademik Şəfayət Mehdiyevin rəhbərliyi altında Neft yataqlarının geokimyası laboratoriyasının tədqiqatlarında fəal iştirak etmişəm. Universitetdə oxuyarkən "Tərtər çayının yuxarılarının geoloji quruluşu"na həsr edilmiş elmi-tədqiqat diplom işinə görə keçmiş SSRİ Ali Təhsil Nazirliyinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşam. 20 ildən artıq (1960-1983) müddətdə əsas elmi tədqiqatlarla yanaşı, ölkə ərazisinin geoloji quruluşunun öyrənilməsi üzrə komissiyaların elmi katibi olmuş və Azərbaycana aid 42 sayılı cildin hazırlanmasında yaxından iştirak etmişəm. Bu illər ərzində Azərbaycanın geoloji öyrənilmə tarixinin müxtəlif mərhələləri üzrə 10-dan çox kitab nəşr olunmuşdur.

Namizədlik dissertasiyasını müdafiə etdikdən sonra gənc mütəxəssis kimi uzun illər geologiya elminin bir neçə istiqaməti üzrə (məsələn, neft və qazın geologiyası, üzvi geokimya, palçıq vulkanizmi, Azərbaycanın geologiya elminin tarixinin öyrənilməsi və s.) fəaliyyət göstərmişəm.

Sizin sualınıza cavab olaraq, respublikada ilk dəfə görülən elmi və elmi-praktiki əhəmiyyətli işlərimin bəziləri barədə məlumat vermək istərdim.

1981-1985-ci illərdə tibb elmləri doktoru Fəridə Əfəndiyeva ilə birgə apardığımız elmi tədqiqatlara əsasən, vulkan palçıqı Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin sərəncamı ilə Bakının 15 poliklinikasında və bəzi pansionatlarda müalicə üçün istifadə olunub. Qeyd edim ki, əvvəllər Masazır gölünün palçıqı bu məqsədlə işlənirdi.

1983-cü ildə sönmüş sualtı palçıq vulkanları axtarışı üsulunun metodikası işlənilib və 1985-ci ildə Xəzər in kəşfiyyat sahələrində uğurla tətbiq edilib.

Bir neçə yeniliklər 90-cı illərlə bağlıdır, bunlardan ikisini qeyd etmək istərdim.

Vulkan fəaliyyətinin aktivləşməsinin zəif zəlzələlərin baş verməsini əvvəlcədən xəbər verəndiyi müəyyən edilib. Bunun səbəbi, yer səthinə çıxan qazların tərkibində CO₂, He-mun, sularla borun yüksək faizinin olmasıdır. Bu məsələ sonrakı tədqiqatlarda (1996-2006) da öz təsdiqini tapmışdır.

Palçıq vulkanlarının eməlgəlmə şəraitinin cavan kaynakoy molass çökəklərində gedən proseslərlə əlaqəsini, palçıq vulkanizminin təzahüründə neft-qaz törədən Paleogen-Miosen süxurlarının rolunu və qədim mezozoy çöküntülərinin bu prosesdə iştirak etməməsinə müəyyən etmişəm. İlk dəfə irəli sürülən bu fikirlər 2015-ci ildə tərtib etdiyimiz "Dünya palçıq vulkanları" atlasında əksini tapmışdır.

2001-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin palçıq vulkanları olan ərazidən keçən yolu mənim təklifimlə qəbul olunub. Bu münasibətlə "BP" şirkətinin sertifikatına da layiq görülmüşəm. 2001-ci ildən vulkan məhsulu olan yanar şistlər də tədqiqat obyektimiz olub, onların geokimyası, mineralogiyası, mənşəyi indiyə kimi ətraflı öyrənilir.

2003-cü ildə palçıq vulkanlarının morfogenetik təsnifatı işlənilib, iki genetik əlaqəli vulkan və təzahür vəhdətləri, eləcə də onların bollu neft çıxaran müxtəlif formaları ayrılmişdır.

- Ötən illər ərzində bir sıra beynəlxalq elmi layihələrə, ekspedisiyalara və s. rəhbərlik etmişiniz. Azərbaycanın palçıq vulkanlarının öyrənilməsi ilə əlaqədar dünyanın hansı qabaqcıl elmi mərkəzləri ilə birgə fəaliyyət göstərmisiniz?

- 90-cı illərdən başlayaraq mən və institutumuzun bir qrup əməkdaşı Böyük Britaniyanın, Norveçin, ABŞ-in, "BP" və "Statoil" (1992-1993), "Geochem grup" (1994), "Amoco" və "Exxon" (1998) aparıcı neft şirkətlərinin alim və mütəxəssisləri ilə birgə Azərbaycanın palçıq vulkanları və neft-qaz geologiyasının problemləri ilə bağlı elmi tədqiqatlar aparmışdıq. Bu istiqamətdə mühüm elmi nəticələr əldə olunub, onlardan birini qeyd etmək istərdim.

İlk dəfə vulkanların yer səthinə çıxardığı neftin dərinliklə əlaqəsi müəyyən edilib və onun tərkibi ətraflı öyrənilib.

2001-ci ildə "BP" şirkəti ilə tədqiqatlar davam etdirilib, bundan başqa, İtaliya (2006) və Almaniya (2007-2009) mütəxəssisləri ilə Qobustanın aktiv fəaliyyətli Daşqıl vulkanında monitorinq işləri təşkil olunub, distansion zondlama sisteminin köməyi ilə metan qazının atmosferə çıxarılması (İtaliya), real fakt miqyasında vulkanın aktivləşməsi (Almaniya) məsələləri müəyyən edilib. 2010-cu ildən xarici ölkələrlə beynəlxalq elmi əlaqələr bir qədər də genişlənilib, palçıq vulkanizmi problemi üzrə Rusiya, Ukrayna, Fransa alimləri ilə birgə müxtəlif istiqamətlərdə tədqiqatlar aparılıb.

Rusiya Elmlər Akademiyasının Geoloji İnstitutu ilə "Müasir geodinamika, flüid rejimi və Qafqazın neft-qazlılığı" mövzusunda, Ukrayna Milli Elmlər Akademiyasının Dəniz Geologiyası, Geoekologiya və Çökmə Filiz Eməlgəlmə Problemləri Mərkəzi ilə "Qara, Aralıq və Xəzər dənizlərinin palçıq vulkanlarının müqayisəli təhlili" mövzusunda tədqiqatlar aparılıb, həmçinin fransalı geofiziklərlə Azərbaycanın müxtəlif formologiyalı iri palçıq vulkanlarının geoloji, fiziki-kimyəvi amillərin təsirindən formalaşması məsələləri öyrənilib.

Bu istiqamətdə işlər hazırda Ukrayna alimləri ilə birgə davam etdirilməkdədir. 2018-ci ildən biz onlarla Azərbaycanın palçıq vulkanlarının fosil minerallarını və son 4 ildə sopka brekçiyasının (vulkanın çıxardığı palçıq) aksesor mineralaşmasını ən müasir cihazlarla tədqiqat edirik. Bu tədqiqatlar Azərbaycanda ilk dəfə olaraq görülməkdədir və bu yeni istiqamət üzrə mühüm elmi nəticələr əldə edilmişdir.

- Məlum olduğu kimi, rəhbərliyiniz altında dünyanın geologiya elmində misilsiz töhfə kimi dəyərləndirilən və ilk dəfə olaraq Azərbaycan alimlərinin təşəbbüsü ilə "Dünya palçıq vulkanları" atlası ərəşəyə gəlib. Bir qədər də bu barədə məlumat verərdiniz.

- Azərbaycan palçıq vulkanları diyarıdır, onların sayına, müxtəlifliyinə və aktiv fəaliyyətinə görə dünyada ölkəmizə oxşar ərazi yoxdur. Uzun illər mətbuatda, xüsusilə xarici məqalələrdə müxtəlif rəqəm-

lər göstərilib, əvvəllər dünyada 800-900, sonralar 3000-ə qədər, ya daha çox palçıq vulkanının olduğu düşünülürdü.

2001-ci ildə "BP" ilə birgə tədqiqatlar aparılan zaman biz dünya palçıq vulkanlarının məlumat bankını hazırladıq. 2009-cu ildə atlasın tərtib olunması qərarı alındı və 1 il sonra işlərə başlandı, 500-ə yaxın xaricdə işçi üzü görmüş məqalələr tərcümə olundu. 2015-ci ildə Atlas böyük həcmdə (300 səh.), ayrıca Azərbaycan, ingilis və rus dillərində nəşr olundu.

Məlumat üçün qeyd edim ki, 70-ci illərdə keçmiş SSRİ-nin digər respublikalarının palçıq vulkanlarını öyrəndikdən sonra qərara gəldim ki, Rusiya və Gürcüstanda olduğu kimi, Azərbaycanda da vulkan palçıqından istifadə olunsun. Kurortologiya Elmi-Tədqiqat İnstitutunda (indiki Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tədqiqat Tibbi Bərpa İnstitutu) bu məsələ müzakirə olundu. Bir neçə palçıq vulkanının geokimyəvi xüsusiyyətləri, bioloji aktiv maddələri öyrənilirdi. Sonrakı illərdə də tədqiqatlar aparıldı və 10 xəstəliyin müalicəsində palçıq vulkanından istifadə oluna biləcəyi müəyyən edildi. Bu barədə "Dünya palçıq vulkanları" atlasında ətraflı məlumat verilib.

Atlasda palçıq vulkanlarına aid indiyə kimi görülməli elmi tədqiqatların nəticələri əks olunub. Atlas hazırlanarkən məlum olub ki, dünyanın 42 ölkəsində 2500 palçıq vulkanı var, onun 353-ü Şərqi Azərbaycanda quruda və Cənubi Xəzərin qərbində (154) inkişaf tapmışdır.

- Azərbaycanda palçıq vulkanlarının mühafizə olunması və bu geoloji irsin gələcək nəsillərə təbiətin əmanəti kimi çatdırılması üçün nə kimi işlər görülür?

1993-cü ildə mətbuatda ("Bakı", 19 yanvar, "Vişka", 30 yanvar) palçıq vulkanlarının qorunmasının vacibliyi təklifi ilə çıxış etdim. Bu, çox əhəmiyyətli məsələ idi, çünki vulkanlar dağılırdı, zibillənirdi, onların yaxınlığında yaşayış binaları tikilirdi. 2000-ci ilə kimi yazılarımı davam etdirdim.

Vulkanların qorunması bizim hər zaman diqqət mərkəzimizdədir, onların yaxınlığında yaşayan sakinlərlə, jurnalistlərlə püsükürmə təhlükəsi, zibillənməyə (xüsusilə Bozdağ-qolu vulkanının) ekoloji baxımından yol verilməməsi və s. ilə bağlı söhbətlərimiz olur.

Vulkan landsaftı gələcək nəsillər üçün qorunub saxlanılmalıdır, vulkanlar təbii abidələrimizdir. 2002-ci ildə Milli Məclisin palçıq vulkanlarını dövlət qanununa əlavə etməsi ilə vulkanlar təbii abidə statusu aldı. 2004-cü ilin yanvar ayında Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının mütəxəssislərinin iştirakı ilə "Palçıq vulkanları üzrə Elmi Koordinasiya Şurası" yaradıldı, lazımı sənədlər hazırlanaraq Nazirlər Kabinetinə göndərildi. 2004-cü ilin oktyabr ayında biz jurnalistlərin iştirakı ilə AMEA-nın Geologiya İnstitutunda vulkanların qorunmasına, qoruqların təşkil olunmasına həsr olunmuş mətbuat konfransı keçirdik. Eyni zamanda, vulkanların əhəmiyyətini nəzərə alaraq Prezident İlham Əliyev 2007-ci il avqustun 15-də onların mühafizəsi haqqında Sərəncam imzaladı. Belə ki, bu sərəncama əsasən "Bakı və Abşeron yarımadasının palçıq vulkanları qrupu Dövlət Təbiət Qoruğu" yaradılaraq 52 palçıq vulkanına dövlət təbiət qoruğu statusu verildi.

Azərbaycanda möhtəşəm, görkəmli, aktiv fəaliyyətli vulkanların sayı çoxdur və turistlərin böyük bir qismi onlara maraq göstərir. 2008-ci ildə Azərbaycan, ingilis və rus dillərində nəşr olunmuş "Azərbaycanın palçıq vulkanları" kitabçasında 25 vulkanın turizm marşrutları verilib. Həmin bələdçi kitabçası ilə yanaşı, ayrıca altı turist marşrutu Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinə təqdim olunub.

- Adil müəllim, gənc tədqiqatçılarımıza palçıq vulkanlarının tədqiqi üzrə peşəkar mütəxəssis kimi yetişmələri üçün tövsiyələriniz nədir?

Elmi kadrların hazırlanması daim diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Hazırda mən 2 doktorluq dissertasiyasının elmi məsləhətçisi və 1 doktorantın elmi rəhbəriyəm. Dissertasiya işlərindən biri ilkin müzakirə olunmağa hazırdır.

Gənclərə tövsiyəm odur ki, savadlı, təcrübəli, yüksək səviyyəli mütəxəssis olmaq üçün internetin verdiyi məlumatla kifayətlənməyin, çox oxusunlar və daim özlərini inkişaf etdirməyə səy göstərsinlər. Gənc mütəxəssislərə seçdiyi elm sahəsini sevrək səmərəli fəaliyyət göstərməyi məsləhət görürəm.

Müsahibəni apardı: Nərgiz QƏHRƏMANOVA
AMEA Rəyasət Heyəti aparatının
informasiya şöbəsinin sektor müdiri

"Horizon Avropa" Proqramı üzrə Milli Əlaqələndirici Şəxslər Şəbəkəsi yenilənib

Avropa Komissiyasının çərçivə proqramlarının 2021-2027-ci illər üzrə növbəti mərhələsi "Horizon Avropa" ("Horizon Europe") tədqiqat və innovasiya üzrə ən böyük proqramdır və büdcəsi 95.5 milyard avro təşkil edir. Sağlamlıq, mədəniyyət, kreativlik, inklüziv cəmiyyət, rəqəmsal, sənaye, kosmos, iqlim, enerji, mobillik, qida, bioiqtisadiyyat, milli resurslar, kənd təsərrüfatı, ətraf mühit və s. kimi sahələri əhatə edən bu proqramda Azərbaycan Şərq Tərəfdaşlığı ölkələri kimi iştirak edir.

Horizon proqramlarının imkanlarından istifadə etmək, çağırış haqqında məlumatı yerli təşkilatlar və mütəxəssislər arasında mütəmadi yaymaq, tərəfdaşların seçilməsi, layihələrin hazırlanması və təqdim edilməsinə dəstək göstərmək üçün Milli Əlaqələndirici Şəxslər Şəbəkəsi (MƏŞŞ) fəaliyyət göstərir. Digər ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da bu MƏŞŞ Avropa Komissiyasının nümayəndələri ilə onlayn formatda keçirilən görüş və müzakirələr əsasında "Horizon Avropa" istiqamətləri üzrə yenilənib. MƏŞŞ koordinatörü AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev, üzvlər olaraq müvafiq dövlət qurumları, elm, təhsil və səhiyyə müəssisələrinin mütəxəssisləri və əlaqələndirici kimi AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsi müəyyən edilmişdir.

"Horizon Avropa" portalında Azərbaycanın Milli Əlaqələndirici Şəxslər Şəbəkəsi haqqında məlumat, şəbəkə üzvlərinin əlaqə vasitələri yerləşdirilib.

MƏŞŞ üzvləri haqqında məlumatı <http://bei.science.gov.az/en/connectors> linkindən əldə edə bilərsiniz.

YTP Kapadokiya Texnoparkı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində inkubasiya proqramı hazırlayacaq

Yüksək Texnologiyalar Parkı ilə Kapadokiya Texnoparkı arasında imzalanmış sənəd çərçivəsində həyata keçirilən əməkdaşlığın ilkin mərhələsi olaraq unikal ixrac yönümlü inkubasiya proqramının ilk hazırlıq məsləhətləşməsi keçirilib.

Qeyd edək ki, "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın icrası kontekstində sözügedən inkubasiya proqramının aktuallığı xüsusi önəm kəsb edir.

Proqramın məqsədi Azərbaycanın regionlarında yerli məzmun və ehtiyacları cavab verən innovativ mühiti formalaşdırmaq, region universitetlərinin iştirakı ilə - elmi tədqiqatçı, startapçı, investor və sənayeçilər arasında innovasiya mühitini dəstəkləyən əməkdaşlığı qurmaq, eləcə də yeni startaplar ərəşəyə gətirmək, universitet-sənaye əməkdaşlığını formalaşdırmaq, həmçinin onun özü-özünü tənqizləyən formada inkişafına nail olmaq, ərəşəyə gətirilmiş yeni startapların Türkiyə və digər bazarlara çıxarılmasına dəstək verməkdir.

Proqram çərçivəsində təlim və mentorluq, bootcamp, müzakirə, panel, konfrans, müsabiqə, inkubasiya xidmətləri və digər metodologiyalardan istifadə edilməsi nəzərdə tutulur.

YENİ NƏŞRLƏR

Bayatşünaslığa dəyərli elmi töhfə

Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq elmində Kərkük-Bayat tədqiqatçılıq elmi məktəbinin yaradıcısı, Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor Qəzənfər Paşayevin bu günlərdə "Azərbaycanda və İraqda Bayatlar" adlı əsəri nəfis şəkildə çap edilib.

Kitab AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyliyin "Əməkdar elm xadimi Qəzənfər Paşayevin bayatnaməsi" sərlövhəli ön sözü ilə başlayır.

Bayat boyu haqqında mükəmməl və geniş həcmli elmi əsər olan bu kitab professor Qəzənfər Paşayevin sistemli araşdırmaları nəticəsində ərsəyə gəlmişdir. Müəllif böyük əziyyətlərə qatlaşaraq, müxtəlif mənbələrə əsaslanaraq, uzun illər söykənən tədqiqatlarının nəticəsində bayatların tarixinin mənzərəsini yenidən yaratmışdır.

Əsərdə vurğulandığı kimi, Asiyadan Azərbaycana, Anadoluya, İraqa, Volqa boyuna qədər izləri görünən, 24 Oğuz boyundan biri olan bayatlar digər türk tayfaları kimi dünyanın böyük coğrafiyasına yayılmışlar.

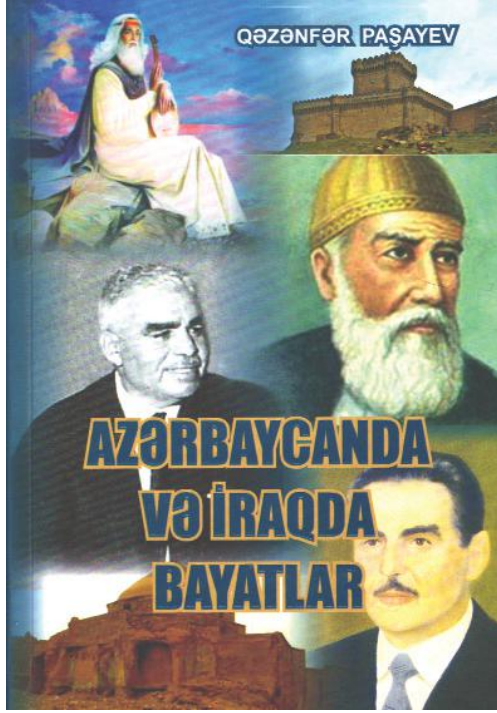
Professor Qəzənfər Paşayev monoqrafiyasında bildirir ki, Quzey Azərbaycan, Dərbənd və İraqda yaşayan bayatlar haqqında tədqiqat aparmaq məqsədi qüdrətli Bayat boyunun tariximiz üçün faydalı olacağına əminlikdən irəli gələrək yarandı.

Əsərdə Bayat əşirəti haqqında səyyah Ceymz Edmondz, kərküklü tədqiqatçı Şakir Sabir Zabit, iraqi tarixçi Abbas əl-Əzəvi və müəllifin istinad etdiyi digər tədqiqatçıların yazılarında, eləcə də mənbələrdə Bayat milli kimliyi, dil birliyi, onların yaşayışı, ictimai-siyasi həyatı, Bayat qalası, Bayat Bayliyi və Bayat əşirəti ilə bağlı zəngin elmi faktlar bir araya gətirilib.

Qədim və köklü Oğuz boyuna həsr olunan bu əsər Azərbaycan elmində dəyərli monoqrafik tədqiqatlardandır.

Müəllif təkcə nəinki Azərbaycanda və İraqda, Bayat boyunun topla halda yaşadığı digər coğrafiyalarda da ölkələrin ictimai-siyasi həyatında mühüm rol oynayan Bayat əşirətinin qüdrətli tarixinə işıq salır.

Elmi monoqrafiyada Bayat tayfalarının Azərbaycanda yaşadığı ərazilərə dair əsaslı tarixi məlumatlar düşünürəm ki, oxucu-

lar üçün qiymətli mənbədir. Şamaxı, Göyçay, Ağcabədi və Şabranda "Bayat" adlı toponimlərin olması, Bayat tayfalarının Dərbənd, Gəncə, Bərdə ətrafında məskunlaşması bu boyun yaşayış arealı haqqında mühüm tarixi bilgiləri ortaya qoyur.

Monoqrafiyada Bayatların bəşəriyyətə Dədə Qorqud və Məhəmməd Füzuli kimi dahilər, "Kitabi-Dədə Qorqud" kimi möhtəşəm abidə bəxş etməsindən əhatəli bəhs olunur. Müəllifin qeyd etdiyi kimi, eposdakı bir sıra məqamlar Bayat boyu, Bayat əşirətilə bağlı bir çox mətləblərə işıq salır. Xüsusilə vurğulayım ki, kitabda Qorqudşünas alimlərə istinad edilərək, bayatlarla bağlı qiymətli tarixi faktlar ortaya çıxarılır.

Kitabda Türk Ensiklopediyasına istinadən İraqdakı bayatların əsasən Kərkük bölgəsində bulunduğu, bu bölgədəki türk xalqının çoxunun onlara məxsusluğu, böyük türk şairi Füzulinin də bayatlardan olması bildirilir.

Əsərdə İraq-Türkman mövzusunda da geniş yer verilir, müəllif sözügedən

mövzuda günümüzədək bəlli tədqiqatlardan oraq yola çıxaraq, İraq bayatlarının tarixinə dair ümumiləşmiş elmi nəticələr təqdim edir. Odur ki, professor Qəzənfər Paşayevin bu dəyərli elmi əsəri həm də o tədqiqatların müəllifi olduğu İraq bayatşünas alimlərinin əsərlərinin bir növ təhlili araşdırmasıdır.

Kitabda bayatların tarixi ilə bağlı olayların təsviri ilə yanaşı, ayrı-ayrı tarixi şəxsiyyətlər haqqında verilən yığcam bilgilər də böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Nəşrin redaktorları akademik Möhsün Nağısoylu və Prof. Dr Süphü Saatçidir. Rəyçiləri isə professorlar Seyfəddin Rzasoy, Füzuli Bayat, Ülker Nəbiyeva və dosent İsmixan Osmanlıdır.

Əminliklə demək olar ki, Azərbaycanda bayatlar, Bayat boyu, Bayat qəbilə və əşirətləri haqqında araşdırmaların yer aldığı, üç fəsildən ibarət olan bu monoqrafiya tariximiz, eləcə də ədəbiyyatımız üçün türk tarixinin, mədəniyyətinin, ictimai-siyasi həyatının, onun bayatlarla bağlı səhifələrinin öyrənilməsi baxımından dəyərli mənbədir.

Ağahüseyn ŞÜKÜROV
ELM

"Tarixə dair əski çap kitabları" kataloqu çapdan çıxıb

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi Şurasının müvafiq qərarı ilə müəssisənin materialları əsasında hazırlanmış "Tarixə dair əski çap kitabları" kataloqu işıq üzünü görüb.

Əlyazmalar İnstitutunun Çap kitablarının tədqiqat şöbəsinin baş elmi işçisi, tarix elmləri doktoru, dosent Tahirə Həsənzadənin tərtib etdiyi nəşrə hazırladığı kataloqda qurumun əski çap kitabları fondunda mühafizə olunan Azərbaycan, türk, fars, ərəb, rus və digər dillərdə, o cümlədən Avropa dillərində 600 kitabın izahlı təsviri verilib. Sorğu kitabı ilk növbədə tarixçilər üçün nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, yeni nəşrin baş elmi məsləhətçisi Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru, akademik Teymur Kərimli, elmi redaktoru Çap kitablarının tədqiqat şöbəsinin müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Cavid Cəfərov, Ərəbdilli kitabların xülasəsini hazırlayan isə Əlyazmaların və əski çap kitablarının tərcüməsi şöbəsinin baş elmi işçisi, fəlsəfə elmləri doktoru, dosent Zəkiyyə Əbilovadır.

"Dədə Qorqud" eposuna dair yeni kitab

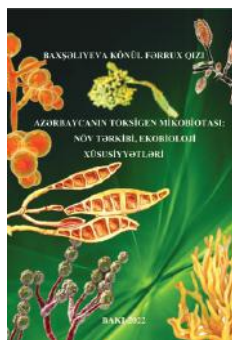
AMEA-nın Folklor İnstitutunun Mifologiya şöbəsinin müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor Seyfəddin Rzasoyun "Dədə Qorqud" eposu. Qəhrəmanın ölüb-dirilməsi" I kitabı işıq üzünü görüb.

Kitabın redaktoru filologiya elmləri doktoru, professor Ramazan Qafarlı, rəyçiləri filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Hikmət Quliyev və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Səfa Qarayevdir.

128 səhifəlik kitab "Elm və təhsil" nəşriyyatında çap olunub.

Azərbaycanın toksigen mikobiotası ilə bağlı yeni monoqrafiya

Mikrobiologiya İnstitutunun Mikrobioloji biotexnologiya laboratoriyasının müdiri, b.e.d., dosent Könül Baxşəliyevanın "Azərbaycanın toksigen mikobiotası: növ tərkibi, ekobioloji xüsusiyyətləri" adlı yeni monoqrafiyası çapdan çıxıb.

Kitabın elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü Pənah Muradov, rəyçiləri isə akademik Məmməd Salmanov, biologiya elmləri doktoru, professorlar Fərayət Əhmədova və Güler Seyidovadır.

Monoqrafiya son dövrlərdə tədqiqatçıların diqqət mərkəzində olan toksigen göbələklərin, eləcə də onların Azərbaycanda yayılan növlərinin ekoloji xüsusiyyətlərinin tədqiqat zamanı əldə edilən nəticələr əsasında hazırlanıb.

ELAN

AMEA və TÜBİTAK birgə müsabiqə elan edir

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) və Türkiyə Elmi və Texnoloji Tədqiqat Şurası (TÜBİTAK) arasında imzalanmış Əməkdaşlıq Sazişi üzrə Müştərək Proqram çərçivəsində Azərbaycan və Türkiyənin universitetləri, tədqiqat mərkəzləri və elmi müəssisələrinin alimləri üçün layihə müsabiqəsi elan edilir (Call for proposals). Müsabiqə üçün ərizə forması (Application form).

Müsabiqə 25 avqust 2022-ci il tarixindən 25 noyabr 2022-ci il tarixinə qədər açıqdır. Layihə təklifləri Türkiyə və Azərbaycandan olan tərəfdaş qruplar tərəfindən birlikdə ingilis dilində hazırlanmalıdır.

Azərbaycan tərəfindən layihə rəhbəri layihə təkliflərini 25 noyabr 2022-ci il tarixinə qədər esmira.alirzayeva@science.az email ünvanına göndərməli, 2 dekabr 2022-ci il tarixinə qədər imzalanmış sənədləri AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinə (İstiqlaliyyət küç. 30, AZ1001, Bakı) təqdim etməlidir.

Əlavə məlumat üçün <http://bei.science.gov.az/en/content/8> və ya (99412) 4923446 müraciət edilə bilər.

Nazim Hikmətin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr edilən respublika elmi konfransı keçiriləcək

2022-ci ilin noyabr ayında Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində XX əsr Türkiyə ədəbiyyatının tanınan nümayəndəsi, Türkiyə ədəbiyyatına sərbəst şeiri gətirən şair, yazıçı, rəssam, ssenarist və dramaturq, ictimai xadim, Beynəlxalq Sülh Mükafatı laureatı Nazim Hikmətin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr olunmuş "Dünyadan keçən Nazim və Nazimdən keçən dünya" mövzusunda respublika elmi konfransı keçiriləcək.

Konfransın bölmələri və yazı şərtləri aşağıdakı kimidir: Konfransın bölmələri:

1. Nazim Hikmət yaradıcılığı və incəsənət
2. Nazim Hikmət və Azərbaycan ədəbiyyatı
3. Nazim Hikmətşünaslıq: Türkiyədə, Azərbaycanda, dünyada
4. Nazim Hikmət şeiri və poetika məsələləri

Məqalənin tərtib olunma qaydaları:

- Mətn Microsoft Word redaktorunda (.doc, .docx) təqdim edilməlidir;
- Məqalənin mətni açar sözlər, xülasə və ədəbiyyat siyahısı daxil olmaqla 7 səhifəyə qədər olmalıdır;
- Məqalə Times New Roman - 12 ppt şrifti ilə, sətirlərə-rası interval - 1,5 olmaqla yazılmalıdır;
- Mətnin səhifə parametrləri aşağıdakı şəkildə olmalıdır: Sağ tərəf - 1sm Sol tərəf - 3sm Aşağı hissə - 2 sm Yuxarı hissə - 2sm
- Mətnin əvvəlində ortada böyük və tünd şriftlə məruzə-nin adı, altıda sağ tərəfdə kiçik və tünd şriftlə müəllifin adı, soyadı, ondan altıda isə kiçik və adi şriftlə elmi dərəcəsi (varsa), elmi adı (varsa), iş yeri və elektron ünvanı göstərilməlidir.

● Məqalənin mətni Azərbaycan dilində yazılırsa ingilis dilində xülasə, ingilis dilində yazılırsa Azərbaycan dilində xülasə; türk, rus, fars, ərəb dillərində yazılırsa Azərbaycan və ingilis dillərində xülasə tələb olunur.

● Mətnin əvvəlində məqalənin və xülasələrin yazıldığı dillərə müvafiq olaraq minimum 5 açar söz göstərilməlidir.

● Ədəbiyyat siyahısı əlifba ardıcılığı ilə olmalı, AAK-nın tələblərinə uyğun tərtib edilməli, məqalədə istinadlar düz mö-tərəzə daxilində verilməlidir (məs: [5, s.12]).

● Məqalənin müxtəlif dillərdə olan xülasələri bir-birinin eyni olmalı, məqalənin məzmununa uyğun yazılmalıdır. Xülasədə müəllifin gəldiyi elmi nəticə, işin elmi yeniliyi, təbii əhəmiyyəti və s. öz əksini tapmalıdır. Hər bir xülasədə müəllifin tam adı göstərilməli, həmçinin məqalənin adı tərcümə edilməlidir. Xülasələr 100-150 sözdən ibarət olmalıdır.

Məqalələrin qəbul olunması üçün son tarix: 15 oktyabr 2022-ci il.

Təşkilat komitəsi məqalələrin mətnində düzəlişlərin edilməsi (ümumi məzmununu dəyişmədən), məruzələrin geri qaytarılması hüququna malikdir.

Təşkilat komitəsi ilə əlaqə:

Ünvan: AZ1001, Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi, 53
Tel: (+994 12) 4927286
E-mail: nizamimuzeyikonfrans@mail.ru

Redaksiya heyəti:

Arif Həşimov, İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev, Adil Qəribov, Fikrət Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

НАУКА

Сила в науке...

Низами Гянджеви

ELM

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

Азәрбајҹан Милли Елмляр Академийасы Рязасят Неуятинин органы

№ 29 (1339)

Пятница, 9 сентября 2022 года

Газета выходит с 1984 года

Тенденция - развиваться по восходящей

В копилке успехов НАНА, как всегда, международные проекты

С 7 по 14 сентября в нашей стране с визитом находится делегация Варшавской высшей митрополитской духовной семинарии, возглавляемая Войцехом Бартковичем. В рамках своего визита гости посетили Президиум НАНА, где встретились с исполняющим обязанности президента НАНА академиком Арифом Гашимовым, вице-президентом НАНА академиком Исой Габиббейли, а также азербайджанскими учеными, исследующими польско-азербайджанские литературные и научные связи.

Визит польской делегации в Азербайджан организован несколькими структурами - Государственным комитетом по работе с религиозными организациями нашей страны, Посольством Азербайджанской Республики в Республике Польша и христианской религиозной общиной "Слово жизни". Цель мероприятия - знакомство с христианскими религиозными храмами, польским наследием и общиной в Азербайджане.

Сопровождавший во время визита в нашу страну гостей академик Иса Габиббейли отметил, что в результате целенаправленной политики Президента страны Ильхама Алиева в нашей стране достигнуто развитие во всех сферах, Азербайджан установил дружеские отношения со многими странами мира, среди которых - и Республика Польша, и отношения плодотворного сотрудничества имеют тенденцию развиваться по восходящей.

Вклад в развитие научных связей

Отметив, что азербайджано-польские литературные взаимосвязи имеют богатую историю, вице-президент подчеркнул, что польская литература глубоко изучается на кафедре мировой литературы и сравнительного анализа Института литературы имени Низами Гянджеви НАНА. После этого академик Иса Габиббейли сделал для гостей, впервые посещающих нашу страну, небольшую экскурсию по административному зданию Президиума

Академии наук, подробно рассказав об истории этого величественного строения, гордости азербайджанской архитектуры. Так, ученый проинформировал гостей, что фундамент здания, которое при строительстве получило название Дворец Исмаилия, был заложен известным азербайджанским миллионером Мусой Нагиевым в 1907 году, оно было построено в память о его сыне Исмаиле, который рано ушел из жизни, а проект Исмаилия, предназначенного для Мусульманского благотворительного общества, подготовил польский архитектор и инженер-строитель Иосиф Плошко.

Вице-президент также обратил внимание на то, что пятнадцать азербайджанских ученых будут представлять нашу страну на международной конференции, которая состоится в середине сентября в Варшаве, а также сообщил, что в рамках конференции планируется презентация книги "Азербайджанские темы и вдохновения в польской литературе XIX века" профессора Гюлер Абдуллабековой - заведующей кафедрой мировой литературы и сравнительных исследований Института литературы имени Низами Гянджеви НАНА. Большим вкладом в развитие азербайджано-польских литературных связей ученый назвал создание Центра азербайджановедения при факультете востоковедения Варшавского университета в Польше.

Заслуженные награды

В завершение академик Иса Габиббейли подарил гостям книги "Здравствуй, Азербайджан", "Сны древнего замка", "Скалы Азербайджана" и "Бакинская симфония".

Делегация, в которую входил также пастор Охотского округа польской столицы Пшемислав Цвек и заместитель представителя епископа по защите детей и молодежи Варшавского архиепископата, адвокат по семейным делам Варшавского столичного суда Михал Турковски, поблагодарила руководство НАНА за теплый прием.

Еще одно несомненно важное событие из разряда международного сотрудничества состоялось в последних числах августа. Речь идет об указе Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева о награждении азербайджанских деятелей науки и культуры.

Как сообщает АЗЕРТАДЖ со ссылкой на официальный сайт Президента Республики Узбекистан, согласно указу, вокалистке Азербайджанского государственного театра песни имени Рашида Бейбутова Гюльянаг Мамедовой присвоено звание "Народная артистка Республики Узбекистан". Также орденом "Дустлик" награждены заведующий отделом Института востоковедения имени академика Зии Буньятова Национальной академии наук Азербайджана академик Шахин Мустафаев, заведующий кафедрой тюркологии Бакинского государственного университета профессор Рамиз Аскеров, заведующая отделом литературных связей Азербайджана, Туркменистана и Узбекистана Института литературы имени Низами Гянджеви Национальной академии наук Азербайджана Алмаз Биннатова.

В копилке успехов международного сотрудничества - и выход в свет на языке урду (Пакистан) эпоса "Китаби-Деде Горгуд", что объясняется отношениями взаимного сотрудничества между Институтом литературы им. Низами Гянджеви НАНА и Пакистанской академией литературы, которые успешно продолжают по конкретно реализуемым проектам.

"Деде Горгуд" - на итальянском и урду

Так, договоренность об издании эпоса "Китаби-Деде Горгуд", являющегося литературным и культурным паспортом азербайджанского народа, была достигнута во время визита в нашу страну президента Пакистанской академии литературы профессора Юсифа Хушкуну, во время которого он встретился с академиком Исой Габиббейли.

Издание "Китаби-Деде Горгуд" на языке урду откроет "Предисловие", написанное профессором Хушкуну, а академик Иса Габиббейли написал обширную статью, посвященную такому важному литературному событию, как издание азербайджанского эпоса на языке урду.

Отметим, что эпос "Китаби-Деде Горгуд" будет опубликован в Исламабаде ко дню восстановления государственной независимости Азербайджана в октябре этого года. Кроме того, эпос "Китаби-Деде Горгуд" был издан итальянским издательством "Сондро Теви" в 2021 году - также с обширным предисловием академика Габиббейли.

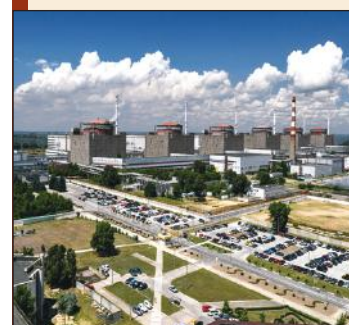
Одним из приоритетных направлений Центральной научной библиотеки (ЦНБ) НАНА является установление и развитие взаимоотношений с библиотеками стран мира, научными, образовательными и культурными учреждениями, занимающимися развитием библиотечной работы. Об этом свидетельствует подписанное соглашение о сотрудничестве между ЦНБ и Венгерским университетом ELTE.

В рамках сотрудничества состоится обмен печатными и электронными изданиями фондов библиотек обеих структур, приобретение актуальной литературы, взаимная информационная поддержка, организация книжных выставок, подготовка и развитие электронных ресурсов и т.д.

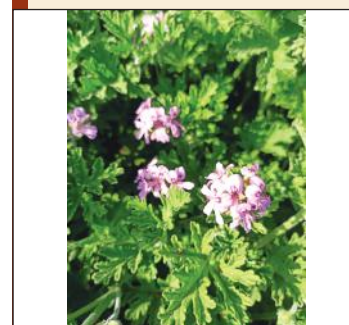
Пять лет без выдающегося ученого

стр. 10 ⇨

Миссия, за которой следил весь мир

стр. 11 ⇨

Очень продуктивная герань

стр. 12 ⇨

Цель - подготовка нового поколения ученых

стр. 12 ⇨

Пять лет без выдающегося ученого

В Баку отметили очередную годовщину со дня смерти академика Лютфи Заде

6 сентября - пятая годовщина смерти всемирно известного азербайджанского ученого, профессора Калифорнийского университета США, руководителя Инициативы Беркли по теории мягких вычислений, почетного члена Национальной академии наук Азербайджана, почетного председателя азербайджанских диаспорских организаций в Америке Лютфи Заде (Лютфали Рагим оглу Алескерзаде).

Лютфали Рагим оглу Алескерзаде родился 4 февраля 1921 года в городе Баку. Начальное образование получил в родном городе, в школе N 16, в 30-ых годах продолжил учебу в Тегеране, в 1944 году успешно окончил Тегеранский университет по специальности "Электрическая инженерия". В 1944-1959 годах получил в Массачусетском технологическом институте и Колумбийском университете США ученые степени магистра и доктора, в 1959 году пожизненно был избран профессором Университета Беркли в штате Калифорния, а с 1963 года руководил кафедрой электрической инжене-

рии и компьютерных наук этого высшего учебного заведения и возглавлял Инициативу Беркли по теории мягких вычислений.

Основоположник теории нечеткой логики в области искусственного интеллекта, профессор Лютфи Заде является одной из выдающихся личностей, внесших достойный вклад в мировую научную мысль. Ряд исследовательских центров изучает и проектирует системы управления на основе этой теории. Созданные им научные школы и лаборатории уже более полувек функционируют в ряде

стран мира. В городе Беркли в честь ученого создан Институт Заде по информационным технологиям, связанный с его именем.

Избранный членом академий многих стран, в том числе Национальной академии инженерии США и Российской академии естественных наук, профессор Лютфи Заде был удостоен наград престижных международных обществ, структур и фондов, получил звание почетного доктора престижных университетов десятков стран. За вклад в развитие науки и технологий, а также заслуги в налаживании межкультурного диалога Лютфи Заде была присуждена одна из высших наград независимого Азербайджана - орден "Достлуг".

Наш выдающийся соотечественник скончался 6 сентября 2017 года в Калифорнии. До своей смерти он оставил завещание о том, чтобы его похоронили в Азербайджане. Тело ученого было доставлено в Азербайджан 29 сентября, он был похоронен в первой Аллее почетного захоронения. А 25 января 2021 года Президент Азербайджана Ильхам Алиев подписал распоряжение "О проведении 100-летия выдающегося деятеля науки Лютфи Заде".

Технологически перевооруженная сейсмология

В основе научных исследований профессора

Гурбана Етирмишли - огромное трудолюбие и безмерная любовь к науке

Республиканский центр сейсмологической службы (РЦСС) является лидером по сейсмическому мониторингу не только на постсоветском пространстве, но и на всем Ближнем Востоке. Современный уровень сейсмологических исследований - итог труда большого коллектива. И естественно, его руководителя, члена-корреспондента НАНА Гурбана Етирмишли, которому 4 сентября исполнилось 70 лет.

Гурбан Етирмишли - известный ученый, внесший большой вклад в проведение исследований в области сейсмологии в Азербайджане. Этой области он посвятил более 40 лет своей жизни. К руководству РЦСС он пришел в 2000 году - в качестве первого заместителя генерального директора, а в 2008 году был назначен генеральным директором. При этом он продолжил свою научную деятельность, параллельно занимаясь административным управлением.

Высокая оценка коллег

Основное направление его научной деятельности сосредоточено на изучении сейсмологии, сейсмографии, геодинамики, проблем прогнозирования землетрясений, положительного влияния сейсмичности на нефтегазообразование, наличии условий для формирования месторождений нефти и газа на глубине (8 -15 км) и изучении влияния сейсмичности на деятельность грязевых вулканов.

Жизнь не измеряется только количеством прожитых лет, в нее входит количество и качество проделанной работы. В основе научных исследований профессора Етирмишли лежат трудолюбие и безмерная любовь к науке.

По инициативе ученого впервые на основе данных сети телеметрических станций Азербайджана разработана скорост-

ная модель земной коры, позволяющая вносить поправки во времена прихода волн P и S на пунктах наблюдения в Среднекуринской впадине и значительно повысить точность определения координат очагов землетрясений.

Кроме того, впервые на основе электронной базы данных создан программный комплекс, позволяющий проводить комплексную интерпретацию параметров геофизических полей, визуализацию графиков результатов в формате 3D, построение моделей и выявление сейсмоаномальных явлений в геофизических полях, оконтуривать зоны возможного возникновения землетрясений в сейсмогенных областях Азербайджана (Большой Кавказ и Талышская зона), что позволяет отслеживать развитие сейсмической активности в этих зонах.

Под руководством Гурбана Етирмишли на базе азербайджанских сейсмостелеметрических станций впервые был зарегистрирован трехуровневый процесс извержения грязевого вулкана Локбатан, создана база данных механизмов очагов землетрясений и определены характеристики сейсмостектонических деформаций в отдельных сейсмогенных зонах территории республики.

Исследования, проведенные по проблеме геодинамических условий и сейсмичности территории Азербайджана, высоко

оценены мировыми учеными, и на них имеется более 1 тысячи ссылок. Это позволило интегрировать азербайджанскую науку в мировую, поднять ее имидж, популяризировать достижения азербайджанских ученых за рубежом.

В нашей стране профессор Етирмишли известен и как председатель Ассоциации сейсмологов Азербайджана, а также он - член международных научных организаций - AGU (Американский геофизический союз), ORFEUS (Европейский центр сейсмологических наблюдений и исследований), IRIS (Объединенный институт сейсмологических исследований), EMSC (Европейско-средиземноморский сейсмологический центр), ESC (Европейская сейсмологическая комиссия), руководитель ряда международных грантовых проектов, академик РАЕН.

Задействовал комплекс новейших методик

В настоящее время он является руководителем международных грантовых проектов, реализуемых совместно с Украинским научно-техническим центром ("Кавказский разлом") и Украинским научно-техническим центром ("Расширение сейсмической сети на Кавказе и в Центральной Азии").

Да и сама структура, которую возглавляет профессор Етирмишли, сегодня - современный научно-исследовательский центр, базирующийся на новейшем оборудовании и сотрудничающий с ведущими университетами мира. Это оценено всеми международными экспертами, которые посещали РЦСС и имели опыт совместной работы с его сотрудниками.

Хотел бы также отметить последние проекты, проводимые совместно с Оксфордским университетом, и направленные на изучение палеосейсмичности. Здесь задействован комплекс новейших методик, включающий космический мониторинг, сейсмоотографию, высокоточное датирование археологических артефактов и другой современный научный инструментарий.

Возглавляемый Гурбаном Етирмишли центр является лидером в нашей стране, в 2015 году за эффективную научную деятельность и заслуги в развитии азербайджанской науки главой нашего государства ему было присвоено почетное звание заслуженного деятеля науки. В 2017 году решением Президиума РАЕН наш ученый был награжден медалью им. Вернадского за вклад в развитие РАЕН, через год - дипломом Российской академии естественных наук в номинации "Экологическая политика и окружающая среда".

Сегодня перед нашей наукой стоят важные цели и задачи. Уверен, что под руководством профессора Гурбана Етирмишли задачи, поставленные перед азербайджанской сейсмологией по технологической модернизации и подготовке кадров будут успешно выполнены. В канун 70-летия еще раз с пожеланием творческих успехов сердечно поздравляю уникального исследователя и прекрасного человека - и от имени ученых НАНА, и от себя лично.

Ибрагим ГУЛИЕВ,
вице-президент НАНА
академик

Посвящено процессу морфологии

Вышла в свет монография "Исправление слов в современных турецких языках". Ее автор - ведущий научный сотрудник отдела турецких языков Института языкознания имени Насими НАНА доктор философии по филологии Гатиба Махмудова.

Книга, напечатанная в издательстве "Наука и образование", посвящена процессу морфологического словотворчества в турецких языках. Наиболее продуктивным методом создания новых слов в турецких языках является морфологическое словотворчество. Работа посвящена теме теоретико-когнитивного подхода к словотворчеству, а также исследованию слово-коррекционных суффиксальных морфем, занимающих исключительное место в морфологическом словотворчестве, классификации этих морфем, омонимических и синонимических свойств лексических суффиксов, а также свойства иноязычных и национальных лексических морфем.

Новое издание имеет большое значение для всех, кто занимается филологией, турецкой лингвистикой и языкознанием в целом. Эта книга также может быть полезна молодым исследователям-лингвистам, докторантам и аспирантам.

Сотрудничество продолжается

Парк высоких технологий подготовит инкубационную программу совместно с Технопарком "Каппадокия" (Турция). Первая подготовительная консультация уникальной экспортно-ориентированной инкубационной программы прошла в качестве начального этапа сотрудничества в рамках документа, подписанного между сторонами.

Отметим, что в контексте реализации Государственной программы социально-экономического развития регионов Азербайджанской Республики на 2019-2023 годы актуальность указанной инкубационной программы приобретает особое значение.

Целью госпрограммы, как известно, является формирование инновационной среды, соответствующей местному содержанию и потребностям в регионах Азербайджана, налаживание сотрудничества между научными исследователями, стартапами, инвесторами и промышленниками, поддерживающими инновационную среду с участием региональных университетов, а также - создание новых стартапов, формирование сотрудничества между университетами и промышленностью, а также - достижение саморегулируемого развития, поддержка внедрения новых стартапов в Турции и на других рынках.

Ожидается, что в рамках программы пройдут обучающие тренинги, дискуссии, панели заседаний, конференции, конкурсы, инкубационные услуги и другие методологии.

Миссия, за которой следил весь мир

Отчет МАГАТЭ должен стать предметом обсуждения на уровне ООН

5 сентября эксперты МАГАТЭ покинули территорию Запорожской АЭС (ЗАЭС). Несколько специалистов останутся на территории станции до тех пор, пока это необходимо: по словам гендиректора агентства Рафаэля Гросси, возглавляемая им структура не сможет решить весь спектр задач за один короткий визит.

Одной из актуальных проблем в области ядерной (атомной) энергетики последних месяцев по-прежнему остается ситуация вокруг Запорожской атомной электростанции (ЗАЭС), которая оказалась в эпицентре российско-украинского военного противостояния. С тех пор мир будто сидит на ядерной пороховой бочке и с замиранием сердца следит за событиями, одно из важнейших которых, несомненно - визит экспертов Международного агентства по атомной энергии, ведущего мирового форума научно-технического сотрудничества в области мирного использования ядерных технологий, призванного как контролировать ядерную деятельность, так и содействовать использованию атомной энергии.

Об этом и о многом другом нашему корреспонденту рассказывает международный эксперт, член Президиума Национальной академии наук (НАНА), академик Адиль Гарибов.

Слухи не оправдались

- Как вы считаете, миссия МАГАТЭ - это в большей степени, политическая акция, или у нее были и другие задачи?

- Какие бы цели ни ставили эксперты международного агентства, радует одно - приехали, посмотрели, убедились, что все мероприятия (защита станции, контроль и надзорные функции) осуществляются в соответствии с международными нормами. Честно говоря, у многих экспертов, в том числе, и у меня, вызывали беспокойство слухи о том, что там якобы осуществлялась неправильная эксплуатация АЭС.

Я естественно опасался сложившейся в мире ситуации, когда все политизировано и каждая сторона гнет свою линию, а ведь разговор идет об очень опасном объекте,

военные действия не должны мешать работе международных организаций. Кроме того, были опасения, что санкции европейских стран в отношении России могут коснуться и области ядерной энергетики, и в этом вопросе МАГАТЭ будет руководствоваться санкциями.

- Когда две страны воюют - это как бы вопрос этих двух стран, однако непременно должны быть соблюдены международные нормы и стандарты?

- Совершенно верно. Соответствующие организации должны иметь право присутствовать для осуществления надзорных функций на таком опасном объекте, каковым является Запорожская АЭС, несмотря на то, что она, пожалуй, самый лучший научно-технологический продукт Советского Союза, ставший примером стабильного обеспечения энергией население такой большой страны.

Они сделали великое дело

- Чем могла быть грозить потенциальная авария на ЗАЭС?

- Запорожская АЭС мощнее Чернобыльской, и если не дай Бог, произошел бы взрыв, радиационное загрязнение могло бы перекинуться на близлежащее Каховское водохранилище, содержащее большой объем водного ресурса (а поблизости еще Черное и Азовское моря), и соседние страны Европы, Россию, Турцию. К примеру, при чернобыльской аварии пострадали не только близлежащие территории, но и Каспийское и Черноморское побережья и даже некоторые страны Скандинавского полуострова. Именно по опыту ЧАЭС мы знаем, что иногда ситуация грозит неожиданным воздействием радиационной опасности.

- Адиль муаллим, вы, разумеется, отслеживали работу миссии МАГАТЭ. Как вы ее оцениваете?

- Гросси, конечно, набрал в свою команду для украинского вояжа лучших специалистов в области водо-водяных энергетических реакторов (ВВЭР). Им и предстояло проанализировать сложившуюся там очень непростую ситуацию. И хотя эксперты открыто еще не сделали заявления о том, с какой стороны и по каким объектам станции наносились удары, главное, что они сделали великое дело - собственными глазами увидели, что ход работы станции, временная остановка некоторых реакторов и другие мероприятия проводятся согласно между-

следователи, хорошие ученые, владеющие глубокими знаниями ядерных технологий. Украина в принципе обладает высоким кадровым потенциалом в области ядерной энергетики.

Уверен, что ни Запорожская, ни другие ядерные объекты этой страны не должны стать предметом политики - независимо от того, какая сторона в данном случае выполняет миссию по защите и эксплуатации ядерных материалов и энергетических установок.

- Известно, что после того, как контроль за ЗАЭС перешел к российским военным, никто из украинских специалистов не покинул станцию, не оставил свой пост, то есть станцию кон-

народным нормам. Считаю, что эта миссия была крайне удачной еще и потому, что люди, живущие в Европе и близлежащих азиатских странах убедились, что МАГАТЭ будет контролировать работу станции и следить за тем, как ее охраняют.

Контроль за профессионалами

- Лично вам приходилось бывать на ЗАЭС? Знакомы ли вы с украинскими специалистами?

- Нет, именно со специалистами Запорожской станции я лично не знаком. Мне доводилось сотрудничать с учеными Института ядерных исследований НАН Украины, Национального научного центра "Харьковский физико-технический институт". Это очень серьезные ис-

тролируют специалисты двух сторон. Получается, что ответственность настоящего профессионала важнее политической составляющей?

- Разумеется. ЗАЭС конечно официально принадлежит Украине, но вместе с тем, реактор - это разработка российских (РСФСР) специалистов, и самый оптимальный вариант в данной ситуации - чтобы станция совместно контролировалась профессионалами, знающими атомную энергетику и представляющими последствия любого рода аварий.

Отчет должен быть объективным

- Вы сказали, что Украина обладает и другими, кроме ЗАЭС, ядерными объектами.

Есть ли среди них такие, кому потенциально могут угрожать ракетные удары - то есть те, кто может попасть в зону военно-политической турбулентности?

- Украина обладает пятнадцатью блоками ядерно-энергетических установок, шесть из которых находится на ЗАЭС, а остальные девять - в других городах. На Запорожской АЭС функционирует только один блок - шестой, остальные временно отключены от сети.

Кроме того, среди крупных ядерных объектов назову еще и Харьковский исследовательский реактор. Не надо забывать также, что пока временно приостановлены и другие ядерно-технологические объекты, представляющие большую опасность. К примеру, на ЗАЭС есть большие запасы отработанных радиоактивных источников, в большом количестве имеется и ядерное топливо, представляющее опасность не только для Европы, но и для Азии.

- Наша страна стала членом МАГАТЭ в 2001 году. С Рафаэлем Гросси лично знакомы?

- Да, я знаком с ним еще с той поры, когда он не был гендиректором международного агентства. Мы встречались с ним в Баку, а позднее - и в Вене, в штаб-квартире организации. Могу сказать, что это очень серьезный и объективный ученый, дипломат и организатор науки международного уровня. И потому уверен, что составленный его командой окончательный отчет об инспекции ЗАЭС будет таким же объективным и полезным для окружающей среды близлежащих стран, да и вообще - для всего мира.

И команда его, как я уже отмечал, состоит из высокопрофессиональных экспертов, представляющих разные страны с сильными традициями в области ядерных и энергетических технологий (например, Франция). Думаю, любая окраска военно-политических процессов не должна повлиять на мнение специалистов, и этот отчет, бесспорно, должен стать предметом обсуждения на самом высоком уровне - в ООН.

Галия АЛИЕВА

"Удушье" нефтяных скважин

Новое технологическое решение азербайджанских ученых испытано на нефтяном месторождении во Вьетнаме

Новые технологические приемы и решения, разработанные сотрудниками кафедры механики жидкости и газа Института математики и механики (ИММ), уже много лет вызывают интерес у компаний, работающих в сфере нефтегазодобычи.

Так, свое применение в полевых условиях нашли многочисленные инновационные технологии, созданные в нескольких странах. Речь идет об Азербайджане (месторождения Государственной нефтяной компании (ГНКАР) "Нефтяные Камни", "28 мая", "Нариман Нариманов", "Остров Гум", "Абшероннефть", "Бинагади", "Гарасу"), в Китайской Народной Республике (Синорес, Петровича, нефтяных компаниях СНООС Yanjiao, Jidong, Bohai In the Bay, месторождения Сиуан), Соединенных Штатах Америки (ГТТ, штат Оклахома, Мексиканский залив), а также Российской Федерации (Лангепас, Когалым, Урай, Самотлор, Ново-Покурск, Федоровск, Лянтор, компании "Лукойл", "Нижевартовскнефть", "Сургутнефтегаз", "Газпромнефть", "Славнефть", "Пермнефть" и Полазна).

Среди наиболее востребованных технологий эксперты называют очистку трубопроводов от воды, конденсата и механических смесей составом, разработанным учеными ИММ под руководством члена-корреспондента НАНА профессора Гейлани Панахова. "Как известно, - отметил ученый, - технологические процессы, осуществляемые в связи со сбором и транспортировкой флюидов при эксплуатации морских нефтегазовых месторождений, не только сложны, но и ответственны. В этих ус-

ловиях подводные трубопроводы со стояками с выходом на стационарные площадки очень чувствительны к коррозии и другому воздействию окружающей среды. Поэтому решение этого важного вопроса требует особой срочности, так как скопление жидкости и других смесей в трубопроводе может привести к снижению пропускной способности трубопровода, а отсутствие специальных выпускных камер в газопроводах, эксплуатируемых при разработке морских нефтегазовых месторождений (длина стояков более 70 м), и сложная геометрическая конструкция еще более затрудняют очистку на этих объектах".

Отметим, что эта проблема была актуальной на газопроводах между стационарными площадками компании "Вьетсовпетро" Социалистической Республики Вьетнам на месторождении "Белый Тигр". И, учитывая, что в Институте математики и механики нашлись технологические решения этой проблемы, азербайджанские математики - профессор Гейлани Панахов и доцент Эльдар Аббасов - были приглашены компанией "ПВ-Хим" ("Петровьетнам") во Вьетнам, в

город Вунгтау для проведения пробных исследований.

Первым делом наши ученые провели экспериментальные исследования, а после подтверждения положительных результатов - получение нового вязкоупругого состава и его технологической отработки - испытали его на газопроводе протяженностью 1 500 м со сложным рельефом. В результате операции была также произведена очистка газопровода, завершено процесс компримирования (технология промышленной обработки и подготовки газа (сжатие), повышение давления газа с помощью компрессора).

Положительные результаты, полученные в ходе испытаний, отмечают специалисты, послужили важной основой для внедрения новых разработок азербайджанских ученых в нефтегазовую промышленность Вьетнама. А именно - в качестве важных вопросов для совместного исследовательского сотрудничества в перспективе упоминаются "удушение" нефтяных скважин в условиях аномально низкого пластового давления, поглощение в скважине, селективная изоляция высокопроницаемых пластов и ряд других технологических решений.

Цель - подготовка нового поколения ученых

Занятия в летней школе, посвященной грязевому вулканизму и углеводородным системам, носили научно-образовательный характер

В Институте нефти и газа (ИНГ) прошла пятидневная международная летняя школа "Грязевой вулканизм и углеводородные системы". Мероприятие было организовано в рамках трехстороннего соглашения о сотрудничестве между ИНГ, Центром эволюции и динамики Земли Университета Осло и МГУ им. М.В. Ломоносова - при финансовой поддержке проекта HOTMUD.

По словам организаторов, летняя школа, в которой приняли участие ученые, опытные специалисты, докторанты и магистры из пяти стран, а это - более сорока участников из Норвегии, России, Италии, Чехии и Польши, носит научно-образовательный характер и ее основной целью является подготовка нового поколения ученых.

Наша страна на форуме была представлена несколькими структурами - Институтом нефти и газа, Государственной нефтяной компанией (ГНКАР), Бакинской высшей школой нефти, Азербайджано-Французским университетом (UFAZ) и Республиканским центром сейсмологической службы (РЦСС).

Церемонию открытия школы-семинара, которая состоя-

лась в зале "Шуша" Центральной научной библиотеки НАНА, вступительным словом начал исполнительный директор ИНГ профессор Вагиф Гурбанов. После этого началась научная сессия, запланированная на первый день мероприятия - на ней было сделано несколько докладов о грязевых вулканах в разных регионах Земли, в том числе в Азербайджане, их связи с месторождениями углеводородов, геодинамике Земли, особенностях сейсмичности, тектонике литосферных плит и т.д.

Занятия вызвали неподдельный интерес у аудитории, а наибольших вопросов для обсуждения получили выступления Адриано Мадзини из Университета Осло ("Грязевой вул-

канизм: обзор"), Сабина Казымова из РЦСС ("Определение параметров извержения грязевого вулкана по данным цифровых сейсмических станций Азербайджана"), Григорий Ахманов из МГУ ("Грязевой вулканизм континентальной окраины, брекции грязевых вулканов и стратиграфическая реконструкция"), Эльчин Багиров из ГНКАР и Намаз Юсубов из Института нефти и газа ("Углеводородные системы и грязевой вулканизм"), Гиляна Паньери из Университета Тромсё "Исследование экстремальных условий миграции углеводородов: настоящее и прошлое", Маттео Лупи из Женевского университета ("Прослеживание миграции флюидов в верхней части зем-

ной коры: геофизические методы и будущие задачи"), Петр Броз из Чешской академии наук ("Экспериментальное моделирование грязевулканических потоков") и т.д.

По окончании научной сессии Адриано Мадзини проинформировал участников о программе четырехдневной полевой экспедиции. Первый день экспедиции охватывал элементы углеводородной системы Южно-Каспийского бассейна, а также наблюдения за утечками природного газа на поверхности земли. В этот же день произошло знакомство участников семинара с естественными выходами горных пород нефтегазового происхождения.

В следующие дни были организованы экспедиции на грязевые вулканы в Пирекешкуль (где можно было наблюдать разрезы олигоцен-миоценового Майкопа, продуктивные пласты горных пород долины Кырмаки и Январдагского государственного историко-культурного и природного заповедника), Бахар, Дашгиль и Локбатан. По итогам этих поездок участники летней школы взяли на анализ материалы извержений грязевых вулканов. А результаты работы школы-семинара были обсуждены в последний день мероприятия.

Условие адекватного выражения

Азербайджанский востоковед приняла участие в международной конференции в Стамбуле

Заведующая отделом Института востоковедения имени академика З.М.Буниятова доктор философских наук Ройда Рзаева приняла участие в Международной научной конференции ISES, организованной Международным институтом социальных и экономических наук в Стамбуле.

В мероприятии, в котором приняли участие исследователи из 20 стран (Азербайджана, Франции, США, Канады, Турции, Российской Федерации, Грузии, Сингапура, Эквадора, Венгрии, Чехии, Румынии, Польши, Хорватии, Сербии, Саудовской Аравии, Ливана, Кувейта, Южной Африки, Бразилии), азербайджанский ученый возглавила секцию международной конференции и выступила с докладом "Общественное сознание в дискурсе информационных войн и мягкой силы" (Public Consciousness in the Discourse on Information Wars and Soft Power), в котором отметила, что сознание и поведение в обществе находятся под влиянием идей, в разной степени распространяющихся в обществе. По мнению востоковеда, жизнь в обществе и оценка его и его феноменов делает индивида социальным и политическим существом. "В этом контексте, - пишет она, - необходимо особенно отметить современную роль медиа в распространении идей. Информационные ресурсы - условие адекватного выражения и проникновения в человеческое сознание соответствующих идей и интересов. "Мягкая сила" - проявление сегодня смены акцентов в политике. Одним из основных источников этой силы является "культурная привлекательность". Сегодня мы не можем отрицать политическое влияние массовой культуры, в особенности, в контексте информационного, идеологического антагонизма".

Укреплять научное сотрудничество

Приоритет генетиков - развитие современных направлений биологических наук

Между Институтом генетических ресурсов (ИГР) и Центром передового опыта молекулярной биологии Пенджабского университета Пакистана подписано Соглашение о сотрудничестве в области науки, образования и технологий. Документ подписали руководители двух структур - член-корреспондент НАНА Зейнал Акперов и профессор Каусар Малики.

Перенимая международный опыт

"Пользуясь такой возможностью, - отметил он, - мы безусловно еще больше расширим образовательную деятельность в нашем институте, а, перенимая опыт высокорейтинговых университетов мира в области подготовки магистров и докторов науки, будем стараться стать частью международных образовательных программ по современным направлениям биологических наук, в частности, - с Пенджабским университетом Пакистана".

Отметим, что ИГР впервые подписал соглашение с научной организацией дружественного Пакистана, а его директор выразил уверенность, что этот документ будет стимулировать укрепление научного сотрудничества в вышеуказанных сферах.

Профессор Малики, высоко оценившая современную научную инфраструктуру, кадровый потенциал, результаты научных исследований, а также деятельность инсти-

тута в сфере образования, подчеркнула, что в рамках совместного проекта, который будет реализован при поддержке Исламского банка развития (ИБР), будут расширены горизонты сотрудничества двух научных структур. Пакистанский ученый также выразила уверенность, что важность подписанного соглашения о сотрудничестве и своевременная реализация намеченных мероприятий дадут возможность достичь серьезных результатов в области науки и образования.

Перспективы исследований

"Мы намерены очень активно сотрудничать со своими азербайджанскими коллегами-биологами", - заключила профессор Малики.

Завершились встречи азербайджанских и пакистанских ученых (при участии представителя Исламского банка развития Ахмеда Фарука Дикена) обсуждением совместной деятельности в рамках оценочной миссии проекта, представленного ИБР.

Отметим, что международное сотрудничество чрезвычайно важно для наших ученых, особенно учитывая расширение исследований на Карабахской научно-исследовательской базе по таким приоритетным направлениям, как перспективы восстановления аграрных исследований и обеспечения продовольственной безопасности в Карабахе, развитие аграрного сектора в регионе, восстановление генофонда, создание новых сортов растений, развитие семеноводства и т.д.

Очень продуктивная герань

В Институте дендрологии изучены биоморфологические особенности и фитохимический состав одного из видов герани *Geranium L* и приготовлены загоны для посадки. По сообщению пресс-службы института, цель исследований - изучение морфологических особенностей, содержания эфирного масла, фитохимического состава и медицинского значения некоторых видов рода *Geranium*, интродуцированных на Абшере и возделываемых в культурных условиях.

В результате проведенных исследований получен 2,5 миллиграмма гераниевого масла из 500 граммов влажных листьев герани, выращенных в тепличных условиях и проанализированных в лаборатории. Состав полученных масел проверяли на хроматографическом аппарате.

Отметим, что эфирные масла, полученные в результате исследований, предлагается использовать в парфюмерии (например, в кремообразовании), различных лечебных мазях. Установлено, что герань (*Geranium L.*) хорошо приспосабливается к местным условиям и является очень продуктивным эфиромасличным растением.

Редакционная коллегия:

Ариф Гашимов, Иса Габиббейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Адиль Гарибов, Фикрет Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,

ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "СБС".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000